

AZ EUCHARISZTIA ÜNNEPLÉSÉNEK JOGI VONATKOZÁSAI

The revised Code of Canon Law was promulgated in 1983. Since then significant new legislation has been promulgated. Changes in law come about by the promulgation of several liturgical books.

Other decrees and documents affecting pastoral ministry have also published by various dicasteries of the Holy See and by the National Conference of Catholic Bishops of Romania.

The purpose of this article is to provide ministers and students with a handy reference of Church laws and brief commentary on topics pertinent to catholic ministry, especially parish and liturgical ministry. The format is topical, not a canon by canon approach. This permits the reader to find more readily the relevant laws from various sources treated under the same heading. Not all canons under each heading are always given, but mainly those with a greater relevance and importance to the pastoral ministry. There are many citations from the liturgical books, these are but selected norms that are of greater canonical significance. A more complete understanding of the rites requires a direct reading of the introductions and rubrics of the liturgical books themselves.

II. János Pál pápa a *Mane Nobiscum Domine* (Maradj velünk Uram) c. apostoli levelében az Eucharisztia évétől azt remélte, hogy az „Eucharisztia kultúrájának” felélesztését fogja eredményezni a katolikus közösségekben. A szentatya nem tetszetős programokat akart az eucharisztikus esztendőben, hanem az eucharisztikus dimenzió elmélyítését a helyi egyházak életében.

2004 áprilisában az Istentiszteleti és Szentségi kongregáció prefektusa bemutatta a *Redemptionis Sacramentum* instrukciót. A liturgikus normákat illetően Francis Arinze bíboros leszögezte, hogy szükség van rájuk, nem elegendő az úgynevezett józan ész. A liturgia csúcspontja a szentmise, és minden szentmise a főpapnak, Krisztusnak, valamint testének, az Egyháznak a műve. Az eucharisztikus szabályokat azért dolgozták ki, hogy óvják az Oltáriszentség misztériumát, kifejezzék egyházi jellegének valódiságát. A liturgia soha nem egy ember magántulajdona, sem azé, aki a szentmisét bemutatja, sem a közösségé, amelyben ünneplik a misztériumot. A pap, aki a liturgikus szabályokhoz hűen mutatja be a szentmisét és a hívek közössége, amely ennek megfelelően viselkedik, csöndben, de annál ékes-szólóbban fejezi ki az Egyház iránti szeretetét. Ennek a tanulmánynak is az a célja, hogy felfrissítse mindazokat a liturgikus törvényeket, amelyeket az Oltáriszentséggel kapcsolatosan illik tudni.

I. Szolgálattevők

A megyéspüspök, nyájának fő papja

A megyéspüspök Isten misztériumainak a rábízott részegyházban első szétosztója, az egész liturgikus élet irányítója, előmozdítója és őre. Az az Egyház legszemléletesebb megnyilvánulása, amikor a szentmisét ünneplik, és pedig főleg a székesegyházban, Isten egész szent népének teljes és tevékeny részvételével, egyetlen oltárnál egyetlen imádsággal, a papjaitól, diakónusaitól és segédkezőitől körülvett püspök elnöklete alatt. Ezenfelül az Eucharisztia minden törvényes ünneplését a püspök irányítja, megbízatása révén és rendelkezéseivel. Rendelkezéseivel azonban ne szüntesse meg azt a jogos szabadságot, amelyet a liturgikus könyvek meghatároznak, hogy az ünneplést értelmes módon a konkrét lelkipásztori szükségletekhez alkalmazzák. A hívek ragaszkodjanak a püspökhöz, mint az Egyház Krisztushoz, Krisztus pedig az Atyához. A püspök liturgikus tekintélyének az egyházmegye minden tagja és minden csoportosulása alá van vetve. Egyben a keresztény népnek joga van ahhoz, hogy a püspök óvja az egyházfegyelmet a visszaélésektől. Az egyházmegyei liturgikus bizottságok működjenek együtt a püspökkel; a püspök ügyeljen e bizottságok időszerűségére, rátermettségére, működésére.¹

A celebráns

A celebránsok a püspöki rend derék, gondos és szükséges munkatársai; egy presbitériumot alkotnak püspökükkel; a hívek gyülekezete számára az egyes helyeken valamiképpen jelenvalóvá teszik a püspököt, osztoznak kötelességeiben és gondoskodásában. A püspököt ismerjék el atyjuknak, tisztelettel engedelmeskedjenek neki; szolgálatukat végezzék az egész egyházmegye, sőt az egész Egyház lelkipásztori munkájaként. Az Eucharisziát *in persona Christi* vezetik; tanúságot tesznek, és a közösség szolgálatát végzik, nem csupán a jelenlévők, hanem az egész Egyház javára. Következétesen ahhoz tartani magukat, amire a szenteléskor ígéretet tettek, és amit a krizmaszentelési misében megújítanak. Szolgálatukat ne fosszák meg mély jelentésétől, önkényesen ne szennyezzék be akár változtatással, akár csonkítással, akár hozzáadással. „Nem önmagában, hanem bennünk kap sebet az Egyház. Őrizkedjünk tehát, hogy vétségünk ne váljék az Egyház

¹ lásd Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció, Instrukció, *Redemptionis Sacramentum*, Egyes megtartandó, illetve kerülendő dolgokról a legszentebb Eucharisziával kapcsolatban 2004. március 25., 19–25.

sebévé” (Szt. Ambrus). A plébánosnak legyen gondja arra, hogy az Eucharisztia a hívek plébániai közösségének központja legyen; hogy a hívek gyakran gyónjanak, áldozzanak, családban imádkozzanak. Az ünneplés előkészítésében segítsék hívek; saját feladatait azonban ne hárítsa másokra. Minden pap ápolja liturgikus tudását és művészetét, hogy szolgálata révén a rábízott közösségek tökéletesebben dicsérjék Istent, az Atyát, a Fiút és a Szentlelket.²

Az Egyházi Törvénykönyvben a *celebráns* szó magába foglalja a koncelebrálókat és a misézőt is. A hívek közösségében – az egyházi-rend szentségi ereje által – az áldozópapnak is (a püspök mellett) hatalma van arra, hogy Krisztus személyében bemutassa az áldozatot. Ennek következtében: ő is az összegyűlt közösség élén áll, vezeti annak imádságait, hirdeti neki az üdvösség jóhírét, magához kapcsolja a népet annak az áldozatnak bemutatására, amely Krisztus által a Szentlélekben az Atyának szól, az örök élet kenyerét testvéreinek adja, és belőle velük együtt részesedik. Amikor tehát az Eucharisziát ünnepli, méltósággal és alázatossággal kell szolgálnia Istennek és a népének, és olyan legyen a magatartása, úgy ejtse ki a szent szavakat, hogy Krisztus élő jelenlétét érzékelhetővé tegye a hívek számára.³

Az *érvényességhez*. Egyedül az érvényesen felszentelt pap az a kiszolgáltató, aki Krisztus személyében képes az Eucharisztia szentségét létrehozni.⁴ Továbbá az érvényességhez tartozik, hogy a papnak szándékolnia és mondania kell a konszekrálás szavait. Önmagától beálló egyházi tilalom vagy, ha klerikus, önmagától beálló felfüggesztés büntetésébe esik: aki, noha nincs pappá szentelve, az eucharisztikus áldozat liturgikus cselekményét kísérli meg.⁵

A *megengedettséghöz* szükséges, hogy azt a papot, aki ünnepli az Eucharisziát, semmilyen kánoni törvény ne akadályozza.⁶

Papok megfoszthatóak a szentmise bemutatás jogától kánoni büntetés által,⁷ vagy ha elveszítették a klerikusi állapotukat,⁸ vagy szabálytalanság miatt nem gyakorolhatják a felvett rendeket.⁹

² lásd *Redemptionis Sacramentum*, 29–33.

³ RMÁR. 60.

⁴ lásd 900. kán. 1. §.

⁵ lásd 1378. kán. 2. §, 1.

⁶ lásd 900. kán. 2. §.

⁷ lásd 1331. kán. 1. §, 2.; 1332; 1333. kán. 1. §, 1.; 1338. kán. 2. §.

⁸ lásd 290. kán.; 292. kán.; 1336. kán. 1. §, 5.

A diakónus

Lehessen felismerni bennük annak a tanítványait, aki nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és tanítványai körében olyan volt, mint aki szolgál. A Szentlélek ajándékának erejében a püspökkel és presbitériumával közösségben Isten népét szolgálják. A hit misztériumát tiszta lelkiismerettel őrizték magukban, és ezt a hitet hirdessék szóban és tettben az evangélium és az Egyház hagyománya szerint, szolgálják a szent liturgiát mint az egyházi élet forrását és csúcspontját teljes szívvel, hűségesen és alázatosan.¹⁰

A segédkezők között a diakónus foglalja el az első helyet, akinek papi rendje már az ősegyházban nagy tiszteletnek örvendett. A szentmisében a diakónus sajátos feladata az evangéliumnak és olykor az Isten igéjének hirdetése, a hívek Egyetemes könyörgéseinél az imaszándékok előterjesztése, az áldozópap segítése az Eucharisztia számára, főleg a szent Vérnek kiosztásában, és alkalomadtán a közösség tevékenységének és magatartásának irányítása.¹¹

A világi keresztények szolgálatai a szentmise ünneplésében

A szentmise ünneplésében a világi keresztények hagyományosan gyakorolnak különböző feladatokat a közösség javára. Kívánatos, hogy többen osztozzanak a különböző feladatokon. Vannak hivatalosan felavatott akolitusok és lektorok, alkalomszerűen kijelölt akolitusok és lektorok, ostyakészítők, a liturgikus ruhák tisztítói és kezelői, és mások. Mindenki csak azt és egészen azt végezze, amire feladata van. Kerülni kell a felszentelt és a világi szolgálattelvők egymást kiegészítő szerepének elhomályosítását, tehát a világiak klerikalizálását. A liturgikus szolgálatra hívott keresztények legyenek hitükben, életvitelükben, egyházhűségükben példásak és a liturgiában képzetek; olyat ne válasszanak ki, aki visszatetszést váltana ki a hívekben. Jeles szokás, amelyet meg kell tartani, hogy ministránsnak nevezett gyerekek és ifjak szolgáljanak az oltárnál akolitusok módjára. A századok folyamán igen sok szent szolga került ki ezekből a fiúkból. Elő kell mozdítani, a szülők részvételével is, a ministránsok szövetségeit. Oltárszolgálatra lányokat és nőket is be lehet vonni, a megyés püspök megítélése szerint.¹²

⁹ lásd 1044. kán.

¹⁰ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 34–35.

¹¹ lásd RMÁR, 61.

¹² lásd *Redemptionis Sacramentum*, 43–47.

Felolvasók

Az olvasmányokban Isten igéjének asztalát terítik meg a hívőknek. Mivel a hagyomány alapján az olvasmányok felolvasása nem előjárói, hanem a szolgálattevő feladata, ezért az a megfelelő, ha általában a diakónus, vagy annak hiányában az egyik pap olvassa az evangéliumot, a többi olvasmányt pedig a lektor. A lektor meg van bízva a szentírási, de nem az evangéliumi szakaszok felolvasásával. A lektornak akkor is felolvasási szerepét kell betöltenie a szentmisén, még ha vannak is jelen magasabb rendből való segédkezők. Hogy a hívek szívében a szent olvasmányok meghallgatása nyomán felgyulladjon a Szentírás bensőséges és élő szeretete, szükséges, hogy azok, akik a lektori tiszteletet betöltik, a fel nem avatottak is, valóban alkalmasak legyenek és jól felkészüljenek.¹³ A liturgián összegyűlt népnek szüksége van olyan felolvasókra is, akik nincsenek felavatva erre a teendőre. Gondoskodni kell, hogy rendelkezésre álljon néhány alkalmasabb világi hívő, akik készen állnak ellátni ezt a feladatot.¹⁴

Azokat a világi férfiakat, akik a püspöki kar határozatában megszabott életkorral és adottságokkal rendelkeznek, az előírt liturgikus szertartással, tartós jelleggel fel lehet venni a lektori szolgálatra. A világiak ideiglenes megbízás alapján a liturgikus cselekményekben betölthetik a lektor szerepét.¹⁵

Az akolitus és ministráns

Az akolitus az oltár szolgálatával és az áldozópap, valamint a diakónus segítségével van megbízva. Fő teendője, hogy az oltárt és a szent edényeket előkészítse, és hogy a híveket szükség esetén megáldoztassa, mint az Eucharisztia rendkívüli kiszolgáltatója.¹⁶

1992-ben kiadott törvényt magyarázat szerint a 230. kán 2. § alapján az 1983-as CIC. megengedi, hogy férfiak és nők egyaránt ellássanak liturgikus feladatokat, mint oltárszolgák.¹⁷ Ami a női oltárszolgákat illeti, a Szentszék tiszteletben tartja az egyházmegyes püspökök gyakorlatát, miután azok meghallgatták a püspöki konferenciákon püspöktársaik véleményét.

¹³ lásd RMÁR, 34, 66.

¹⁴ *A Szentmise Olvasmányai [Ordo Lectionum Missae – OLM]* „A” év, 51–55.

¹⁵ lásd 230. kán. 1–2. §.

¹⁶ lásd RMÁR, 65.

¹⁷ lásd AAS 86 (1994) 541; Bishops Committee on the Liturgy - *BCL Newsletter* 30 (Ápril, 1994) 13.

A szentáldozás kiszolgáltatója

A hívek áldoztatása általában szentmise keretében történjék, a pap áldozása után. Maga a miséző áldoztasson, esetleg más papok és diakónusok segítségével, és a misézést csak az áldoztatás befejezése után folytassa. Szükség esetén – a szabálynak megfelelően – rendkívüli áldoztatók segédkezhetnek. A szentségi jel kívánatosabbá teszi, hogy a hívek magában a misében áldozhassanak. A hívek, a püspöki konferencia döntésének megfelelően, áldozhatnak térdelve vagy állva; az állva áldozók a szentség vétele előtt fejezzék ki tiszteletüket. Az áldoztatók nem tagadhatják meg a szentséget azoknak, akik kérik, fel vannak készülve, és a jog nem tiltja el őket; nem szabad az áldozást megtagadni, pl. azért, mert a hívő akár térdelve, akár állva kéri. Minden hívő kérheti a szentséget a nyelvére; ahol a püspöki konferencia a Szentszék elismerésével megengedte, kérheti a kezébe is; ez esetben különösen ügyelni kell arra, hogy az áldoztató láttára magához vegye, és ne vigye a tenyerében magával; ha fennáll a megszenteltetés veszélye, nem szabad az Eucharisziát kézbe adni. A paténa használatát tartsuk meg. Nem szabad a hívőknek maguknak venniük sem az ostyát, sem a kelyhet, még kevésbé kézről kézre adni; meg kell szüntetni azt a visszaélést, hogy a nászmisében a hitvesek egymást áldoztatják. A napi kétszeri áldozásról az utasítás idézi a 917. kánont. El kell vetni azt a visszaélést, hogy mise alatt vagy előtt nem konszekrált ostyát vagy egyéb ennivalót vagy nem evésre szánt dolgot osztanak ki; ez a szokás a római rítus hagyományával egyáltalán nem egyezik meg, és megzavarhatja az Eucharisziáról szóló helyes felfogást. Ahol engedélyezve van olyan szokás, hogy mise után kenyeret áldanak meg és osztanak ki, ezt megfelelő katekézissel tisztázni kell, és erre a célra nem szabad nem konszekrált ostyát használni.¹⁸

A szentáldozás rendes kiszolgáltatója a püspök, a pap és a diakónus. A szentáldozás rendkívüli kiszolgáltatója az akolitus, valamint a 230. kán. 3. §-a szerint kijelölt más krisztushívő. Ahol az egyház számára szükséges, a szolgálatra rendelt személyek hiányában a világiak is gyakorolhatják ezek bizonyos feladatait, még akkor is, ha nem lektorok vagy akolitusok: gyakorolhatják az ige szolgálatát,

¹⁸ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 88–96.

vezethetik a liturgikus imádságot, kiszolgáltathatják a keresztséget és áldoztathatnak, a jog előírásainak megfelelően.¹⁹

A rendkívüli kiszolgáltatók csak akkor oszthatják ki az Oltáriszentséget, amikor kevés rendes kiszolgáltató van jelen a templomban, áldozó viszont nagyon sok, vagy a rendes kiszolgáltatók akadályoztatva vannak. Nem szükséges, hogy a rendes kiszolgáltatók részt vegyenek azon a szentmisén.²⁰ Ez a hiteles magyarázat megerősíti, hogy a rendkívüli kiszolgáltató csak akkor szolgálthatja ki az Oltáriszentséget, ha nincs jelen elegendő klerikus, akik fizikailag és erkölcsileg képesek a szolgálat ellátására. Fizikailag képtelen valaki, ha nincs jelen a templomban az áldoztatás idején. Morálisan képtelenek, ha fizikailag jelen is vannak, de nincsenek kellőképpen felöltözve (alba, stóla), vagy annyira betegek, hogy ezt a szolgálatot nem tudják ellátni. Váratlan esetben maga a miséző pap alkalmi engedélyt adhat áldoztatásra. A feladat megfelel a névnek: „a szentáldozás rendkívüli kiszolgáltatója”, nem pedig a szentáldozás speciális kiszolgáltatója, vagy az Eucharisztia rendkívüli szolgálója, vagy az Eucharisztia speciális szolgálója; e nevek a jelentést jogtalanul és helytelenül kibővítik. Ha az áldoztatáshoz van elegendő felszentelt szolga, a rendkívüli szolgák nem vehetők igénybe. El kell vetni azon papok eljárását, akik az ünneplésen ugyan részt vesznek, de nem az áldoztatásban: azt a világiakra bízzák. A rendkívüli szolga akkor áldoztathat, amikor nincs pap vagy diakónus, amikor a pap öregség, gyengeség vagy más valódi ok miatt akadályozva van, vagy amikor az áldozók nagy száma miatt a mise nagyon elhúzódna. Rendkívüli áldoztató sose delegálhat mást, pl. az áldozó betegnek a szülőjét, házastársát vagy gyermekét. A megyés püspök újra mérlegelje az utóbbi években kialakult gyakorlatot, és azt megfelelően javítsa, vagy pontosabban határozza meg. Ahol valódi szükségből számos rendkívüli szolgának adnak megbízást, a megyés püspöknek sajátos normákat kell kiadnia, szem előtt tartva az egyházi hagyományt és a jogi normát.²¹

Ad hoc megbízás. A helyi ordinárius engedélyt adhat papoknak, hogy egyes esetekben megfelelő személyeket megbízzanak az

¹⁹ lásd 910. kán., 230. kán. 3. §.

²⁰ lásd. CodCom, interpretation, Feb. 20, 1987, AAS 80 (1988) 1373; *BCL Newsletter* 24 (1988) 104.

²¹ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 154–160.

áldoztatással szükség esetén.²² Ez a szükséghelyzet akkor áll fenn, amikor sok áldozó van, és nincs elegendő rendes kiszolgáltató, és a szentmise nagyon elhúzódna. Ezzel az engedéllyel a pap kijelölhet egy vagy több személyt, akik azon a szentmisén az áldoztatásnál segítenek. Az Úrfelmutatás előtt, ezek a kijelölt személyek az oltárhoz vonulnak, ahol a pap ezekkel a szavakkal bízza meg őket: „A mai napon ti osztjátok ki az Úr testét és vérét testvéreiteknek. Áldjon meg téged N. a mindenható Isten + az Atya, a Fiú, és a Szentlélek. Ámen.”

A kántor vagy zoltárénekes

Kívánatos, hogy legyen kántor, illetve karvezető, aki a nép énekét irányítja, vezeti. Sőt ahol nincs szkóla, a kántorra tartozik az ének vezetése, a nép pedig bekapcsolódik a neki kijelölt rész éneklésébe.

A zoltárénekesnek az a feladata, hogy előadja a zoltárt vagy más szentírási kantikumot, amelyet az olvasmányok közé iktattak be. Feladatának jó betöltéséhez szükséges, hogy járatos legyen a zoltáréneklés művészetében, a helyes kiejtés és előadás mesterségében.²³ Nagyon ajánlatos hogy a zoltárénekes tisztére minden egyes egyházi közösségben legyen olyan világi személy, aki ért a zoltározás módjához, jó a szövegkiejtése, valamint hogy legyen beszédkézsége is.²⁴

A kórus és a zenészek

A hívek körében saját liturgikus feladatot teljesít a szkóla, az énekkar. Szerepe az, hogy biztosítsa a számára kijelölt részeknek, a különböző műfajok szerinti éneklését, és hogy előmozdítsa a hívek tevékeny részvételét az éneklésben. Ami az éneklésre érvényes, áll megfelelő módosítással a zenészekre is, főleg pedig az orgonistára.²⁵

Kommentátor

A magyarázó (kommentátor) az a szolgálattelvő, aki magyarázatokat ad és figyelmeztetésekkel szolgál a híveknek, hogy a mise menetébe betekintést nyerhessenek, és azt jobban megértsék. A magyarázó alaposan készítse elő a szöveget, amely mértéktartó és mindenki számára érhető legyen. Feladata végzésekor alkalmas helyen, a hívek előtt

²² lásd Congregation for the Discipline of the Sacraments - CSacr, instruction *Immensae caritatis* 2, 6; AAS 65 (1973) 264-71; Documents on the Liturgy 1963 – 1979: Conciliar, Papal and Curial Texts, Collegeville, MN: Liturgical Press, 1982 - DOL 2076, 2080.

²³ lásd RMÁR, 64, 67.

²⁴ lásd OLM, 56.

²⁵ lásd RMÁR, 63.

álljon, az ambóra azonban lehetőleg ne menjen fel.²⁶ Valóságos liturgikus szerepet tölt be a magyarázó, aki alkalmas helyről elmondja a híveknek az időszerű, világos, mértéktartó, előre pontosan elkészített, általában le is írt magyarázatokat és figyelmeztetéseket, amelyeket a miséző előzetesen jóváhagyott.²⁷

II. Prédikálás

A prédikálásra való felhatalmazás

A misén mondott homília – fontossága miatt – a papnak (sacerdoti: püspöknek és papnak) vagy a diakónusnak van fenntartva. Ami a prédikálás egyéb formáit illeti, ha sajátos körülmények között a szükség kívánja, vagy sajátos esetekben a hasznosság javallja, templomban vagy kápolnában misén kívül a jogi normáknak megfelelően világi keresztények is prédikálhatnak. Ehhez a megyés főpásztor adhat engedélyt, vagy alkalmilag a pap vagy diakónus.²⁸

Megtartva a 765. kán. előírását, a papok és a diakónusok a templom igazgatójának legalább vélelmezett beleegyezésével bárhol gyakorolható prédikálási felhatalmazással rendelkeznek, hacsak az illetékes ordinárius meg nem szorította vagy meg nem vonta ezt a felhatalmazást, vagy a részleges törvény nem kíván kifejezett engedélyt.²⁹ A 765. kánon kijelenti, hogy ahhoz, hogy valaki szerzetesek számára templomukban vagy kápolnájukban prédikáljon, a szabályzat szerint az illetékes előjáró engedélyre szükséges. Ha egy papot meghívnak misét celebrálni egy szerzetes közösségbe, akkor feltételezhető, hogy arra is engedélyt kapott, hogy prédikálhasson, hacsak az ellenkezője nem nyilvánvaló.

Ellentétben az 1917-es CIC 1337. kán. és 1341. kán. előírásával, amelyek szerint a nem az illető egyházmegyéhez tartozó papnak a prédikáláshoz az ordinárius engedélyére volt szükség, a jelen kánon abból indul ki, hogy a papoknak és a diakónusoknak bárhol gyakorolható prédikálási felhatalmazásuk van.³⁰ Ám ezt az illetékes ordinárius megszoríthatja, vagy megvonhatja, sőt a helyi jog (pl. a megyéspüspök előírása) külön engedélyhez kötheti. A templom igazgatója (plébános stb.) köteles felügyeletet gyakorolni a

²⁶ lásd RMÁR, 68a.

²⁷ lásd OLM, 57.

²⁸ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 161.

²⁹ lásd 764. kán.

³⁰ vö. LG 28.

prédikációs tevékenység felett, s a kánon szövege értelmében papnak és diakónusnak (de nem püspöknek³¹) adott esetben meg is tilthatja a templomában a prédikálást.

A püspöknek jogában áll bárhol, így a pápai jogú szerzetes-templomokban és kápolnáknak is hirdetni Isten igéjét, hacsak a helyi püspök egyes esetekben ezt kifejezetten nem ellenzi.³² Amennyiben a szentmisét püspök celebrálja, de más valaki prédikál, ehhez a püspök engedélyére van szükség.

A homília

A prédikáció formái közül kiemelkedik a homília, mely magának a liturgiának a része, és a papnak vagy a diakónusnak van fenntartva. Benne a liturgikus év folyamán ki kell fejteni a szent szövegből hitünk titkait és a keresztyén élet szabályait.³³ A törvény alól nem adható felmentés, mert a homília lényegéhez tartozik, hogy azt diakónus vagy pap mondja. A CIC kifejezetten is kimondja a felmentés tárgyával kapcsolatban azt az elvet, hogy nem adható felmentés az intézmények és jogcselekmények lényeges elemeit meghatározó törvények alól.³⁴ A homília: 1. a prédikálás egyik formája, 2. mely a liturgiának a része, 3. és papnak vagy diakónusnak van fenntartva. A homília tehát a prédikálás egyik formája, és pedig a liturgián való prédikálásé, melyet klerikus végez. A liturgián kívüli prédikálás nem nevezhető homíliának, és a liturgia keretében laikus által mondott beszéd sem, hanem buzdításnak, reflektálásnak, tanúságtételnek, stb. Ezen törvény alól a megyéspüspök sem adhat felmentést.³⁵ A nép jelenlétében bemutatott összes vasárnapi és kötelező ünnepi misében homíliát kell mondani. Ezt súlyos ok nélkül nem szabad elhagyni.³⁶

Egy pár példa a súlyos okra, amikor a homília elhagyható: a pap nem beszéli a közösség nyelvét; mikor a pap túl öreg, vagy beteg, hogy hatékonyan prédikáljon; mikor a közösségi szükségletek a prédikáció más formáját kérik. Homília mondása ajánlott hétköznapokon, főleg ha elegendő számban vannak jelen a hívek; különösen ajánlatos

³¹ vö. 763. kán.

³² lásd 763. kán.; lásd még 768–772. kk.

³³ lásd 767. kán. 1. §.

³⁴ lásd 86. kán.

³⁵ lásd. CodCom, interpretation, May 26, 1987, AAS 79 (1987) 1249; *BCL Newsletter* 24 (1988) 103.

³⁶ lásd 767. kán. 2. §.

adventben, nagyböjtben, temetések alkalmával, helyi ünnepek megtartásakor.³⁷ A plébánosnak vagy a templom igazgatójának feladata gondoskodni ezeknek az előírásoknak a jámbor megtartásáról.³⁸

Laikusok prédikálása

A püspöki konferenciák előírásai szerint és a 767. kán. 1. §-ának tiszteletben tartásával világiaknak is meg lehet engedni, hogy templomban prédikáljanak, ha bizonyos körülmények között a szükség úgy kívánja, vagy egyes esetekben hasznosnak tűnik. Az olyan *gyerekmiséken, amelyeken csak egy pár felnőtt vesz részt*, a plébános beleegyezésével, a felnőttek közül valaki szólhat a gyermekekhez az evangélium felolvasása után, különösen akkor, ha a papnak nehéz a gyermekek nyelvén beszélni, vagy gondolkodásukhoz alkalmazkodni.³⁹ Laikusok nem tarthatnak szentmisén homíliát, mert az a papnak és diakónusnak van fenntartva, de prédikálhatnak a liturgia keretében is, pl. igeliturgia tartásakor, a zsolozsma végzésekor, melyeket ők vezetnek. Az egyetemes törvény szerint, a laikusok prédikálását a püspöki konferenciának kell szabályozni. Ha nincs ilyen szabályzat, akkor az egyházmegye püspök az illetékes, hogy a laikusok prédikálására vonatkozóan szabályokat adjon.⁴⁰

III. Az Eucharisztia való részvétel

A hívek

Az igeliturgiának és az Eucharisztia liturgiájának bensőséges kapcsolata a szentmisében rá fogja bírni a híveket, hogy szent cselekményen már elejétől fogva jelen legyenek, továbbá, hogy figyelmesen vegyenek részt, és amennyire csak lehetséges, felkészülten hallgassák főként a már elsajátított mélyebb Szentírás-ismeret révén. Sőt, ezen felül felébreszti a vágyat a felolvasott szövegek liturgikus értelmének felfogására is, és az énekes válaszára.⁴¹

A krisztushívők a legnagyobb tiszteletet tanúsítsák a legszentebb Eucharisztia iránt, vegyenek részt tevékenyen a legfenségebb áldozat ünneplésében, nagy áhítattal és gyakran vegyék magukhoz ezt a szentséget, és a legmélyebb imádattal tiszteljék; a lelkipásztorok az

³⁷ lásd 767. kán. 3. §.

³⁸ lásd 767. kán. 4. §.

³⁹ lásd *A Gyermekmisék Direktóriuma*, 24. [Directorium de Missis cum pueris, 1973] in *Bűnbocsánat és Oltáriszentség, Szertartáskönyv*, Bp. 1976, 380–394.

⁴⁰ lásd. 756. kán. 2. §; 772. kán. 1. §.

⁴¹ lásd OLM 48.

erről a szentségről szóló tanítás magyarázata során gondosan tanítsák meg a hívőket erre a kötelességükre.⁴² Egy testet alkossanak az Isten igéjének hallgatásában, a könyörgésekbe és énekekbe való bekapcsolódásban, s főleg az áldozat közös felajánlásában és az Úr asztaláról való közös részesedésben.⁴³ A megszentelő feladatban megvan a maguk része a krisztushívőnek is oly módon, hogy a maguk módján tevékenyen részt vesznek a liturgikus cselekményekben, különösen az Eucharishtiában.⁴⁴ Az Eucharisztia ünneplése során a diakónusoknak és a világiaknak nem szabad a könyörgéseket, különösen az eucharishti-kus imádságot mondani, vagy olyan cselekményeket végezni, amelyek a miséző papra tartoznak.⁴⁵

Jog az Eucharisztia vételéhez

Szentáldozáshoz szabad és kell bocsátani minden megkereszteltet, akit a jog el nem tilt.⁴⁶ A megkeresztelteknek joguk van a szentségekhez, melyeket a törvény előírásai szerint képesek felvenni. Az életkor, az értelem elégséges használata mellett, a törvény megköveteli a szentáldozáshoz járulótól, hogy legyen a kegyelem állapotában, ne legyen kiközösítés vagy tilalom büntetése alatt.

A nyilvános bűnösök eltiltása a szentáldozástól

A szentáldozáshoz ne engedjék a kiközösítetteket és az egyházi tilalommal sújtottakat a büntetés kiszabása vagy kinyilvánítása után, de ne engedjék oda azokat az egyéb személyeket sem, akik nyilvánvaló, súlyos bűnben makacsul kitartanak.⁴⁷

Nyilvános bűn az, amely közismert. Makacs kitartás ebben az állapotban nyilvánvaló, amikor a személy kitart ebben az állapotban, nem veszi figyelembe az Egyház tanítását, vagy egyházi előjárók figyelmeztetését. Akiket kiközösítettek, vagy tilalom alá helyeztek, azok el vannak tiltva a szentáldozástól és más szentségek felvételétől is. Az eltiltás a szentségektől nem érinti azok érvényességét, csupán felvételük, illetve kiszolgáltatásuk megengedettségét.⁴⁸

⁴² lásd 898. kán.

⁴³ lásd RMÁR, 62.

⁴⁴ lásd 835, kán. 4. §.

⁴⁵ lásd 907. kán.

⁴⁶ lásd 912. kán.

⁴⁷ lásd 915. kán.

⁴⁸ lásd 1331. kán. 1. §, 2.; 1332. kán.

Minden egyes esetben a szolgálattevőnek kell intézkednie, ahol botrány keletkezne, ha egy nyilvános bűnös szentáldozáshoz járulna. Mielőtt a szolgálattevő visszautasítaná, ellenőriznie kell, hogy a személy valóban súlyos bűn állapotában van-e, makacsul kitart-e abban, és ez az adott helyen közismert-e? Mivel egy alapvető jogról van szó, ezért, ha a fenti feltételek valamelyikének meglétéről kétely merülne fel, az egyházi törvény azt ajánlja, hogy annak a személynek a kívánságát kell figyelembe venni, aki szentáldozáshoz szeretne járulni. Például, egy bizonyos helyen egy katolikus orvos abortuszokat végző klinikán dolgozik, ahol nagy gyakorisággal abortuszokat hajtanak végre. Ez közismert, és a közösségben botrányt okoz. Még akkor is, ha az orvost nem közöstitték ki, megtiltható neki, hogy szentáldozáshoz járuljon a kánon alapján. Azonban nem megfelelő a kánon alkalmazása abban az esetben, ha valaki állást foglalt az abortusz törvényes bevezetése mellett, mivel kétes, hogy ez a politikai vélemény önmagában halálos bűn.

A keleti egyházakban, azokat, akik nem méltók az Eucharisztia nyilvános vételére, el kell tiltani.⁴⁹

Rendezetlen házasságban élők – belső fórum

A kánonjog nem beszél a belső fórum megoldásáról, mivel természetéből kifolyólag, a külső fórummal foglalkozik. A belső fórum a morálteológiának van fenntartva. Mivel azonban kapcsolódik a kánonjogi kérdéshez, nevezetesen a szentségek nyilvános vételéhez, szükséges, hogy beszéljünk róla.

Bizonyos alkalmakkor nagyon is fontos, hogy ha a szentségek kiszolgáltatója tisztázza azt a téves felfogást, amely szerint azok a személyek, akik polgárilag elváltak el vannak tiltva a szentségektől. Ez nem igaz. A polgárilag elváltak továbbra is kapcsolatban vannak az egyházzal, és szentségekhez is járulhatnak, feltéve, hogy nem kötöttek új házasságot. Ha új házasságot kötnek anélkül, hogy előző házasságuk semmisségét, létre nem jöttét az egyházi bíróság kimondta volna, vagy előző házasságukat az illetékes hatóság fel nem bontotta volna, elveszítették azt a jogukat, hogy szentáldozáshoz járulhassanak. De akkor is kötelezőek rájuk nézve az egyház törvényei, pl. a vasárnapi és ünnepnapiszentmisén való részvétel. Ez alkalmazható azokra a személyekre is, akik soha nem kötöttek egyházi házasságot,

⁴⁹ lásd CCEO, 712. kán.

de egy elvált személlyel él együtt, mielőtt az a személy az előző házasságát rendezte volna, és szabadállapotúvá vált volna.

Nem járulhatnak szentségekhez azok a személyek, akik rendezetlen házasságban élnek, mivel – II. János Pál pápa szerint – „Ugyanis ők maguk akadályozzák meg, hogy szentáldozásban részesülhessenek, mert állapotuk és életkörülményeik objektíven ellentmondanak annak a Krisztus és Egyháza közötti szeretetnek, amelyet az Eucharisztia jelez és megvalósít. Ha az ilyen embereket az Eucharisziához bocsátaná, az Egyháznak a házasság felbonthatatlanságáról szóló tanítására vonatkozóan tévedés és zavar támadna a hívőkben. A bűnbánat szentségében való kiengesztelődés – amely utat nyit az Eucharisziához – csak azoknak engedhető meg, akik bánkódván amiatt, hogy megsértették Krisztus hűségének és Szövetségének jelét (a felbonthatatlan házasságot), őszintén késznek mutatkoznak arra, hogy a továbbiakban olyan életet élnek, amely már nem ellenkezik a házasság felbonthatatlanságával. Ez azonban valójában azt követeli, hogy valahányszor a férfi és a nő súlyos okok – pl. a gyermekek nevelése – miatt nem tehet eleget a szétválás követelményének, „vállalják magukra azt a kötelezettséget, hogy teljes megtartóztatásban élnek, azaz tartózkodnak az olyan cselekedetektől, amelyek csak a házastársakat illetik meg”.⁵⁰

A rendezetlen házasságok megoldására az egyik járható út a külső fórum, nevezetesen a házasság bírósági úton való kivizsgálása, annak létre nem jöttének, semmiségének megállapítása és az új házasság érvényesítése. Bizonyos esetekben a külső fórum megoldás nem lehetséges, pl. a nem-katolikus fél visszautasítja a keresetlevél beadását, vagy a tanúk hiányoznak, esetleg visszautasítják a tanúskodást; mikor az egyházi bíróság negatív választ adott. Ezekben az esetekben a rendezetlen kapcsolatokban élő személyek felvehetik a szentségeket, ha megtartóztatják magukat a szexuális élettől, és a szentségek vétele nem okoz botrányt. Ezt „belső fórum”-i megoldásnak nevezzük: nem kezelik nyilvánosan, szigorúan lelkiismereti ügy. A személy maga is eljuthat ehhez a megoldáshoz, vagy gyóntatója segítségével. Tekintettel erre a lehetőségre nem ajánlatos a szentáldozás kiszolgáltatójának, hogy a 915. kánonra hivatkozva, elutasítja a szentáldozástól azokat a személyeket, akik rendezetlen házasságban élnek, hacsak nem biztos

⁵⁰ *Familiaris consortio*, Dec. 15, 1981, AAS 74 (1982)

abban, hogy ők az egyház tanítása elleni dacból cselekednek így, vagy ha ez nem okoz botrányt a közösségben.

A kegyelem állapota

Aki tudatában van súlyos bűnének, előzetes szentségi gyónás nélkül ne mutasson be szentmisét, és az Úr testét se vegye magához, kivéve, ha súlyos indok áll fenn, és a gyónási alkalom hiányzik; ebben az esetben ne feledkezzen meg arról, hogy köteles felindítani a tökéletes bánatot, mely magában foglalja a mielőbbi gyónás szándékát.⁵¹ *Az van tudatában súlyos bűnének*, aki biztos benne. Ha egy pap súlyos bűnt követett el, ne mutasson be szentmisét addig, ameddig nem végezte el a szentgyónását. Példa a súlyos okra, amikor nem hagyhatja el a szentmisét anélkül, hogy botrány ne származna belőle. A kánonban említett súlyos indok lehet pl. a halálveszély, de lehet a nyilvános becsületvesztés is, ha misézéstől vagy az áldozástól való tartózkodás ezzel járnak. A mielőbbi gyónás kb. egy héten belüli gyónást jelent, hacsak az előreláthatólag nem lehetetlen. *Hogy nincs lehetőség a gyónásra*, annak több oka is lehet. Nincs gyóntató a közelben, vagy csak nagy nehézségek árán juthatna el gyóntatójához.

Gyermekek és azok, akik értelmük használatára nem jutottak el

Ahhoz, hogy a legszentebb Eucharisziát gyermekeknek ki lehessen szolgáltatni, szükséges, hogy gondos felkészítésben részesüljenek, kellő ismerettel rendelkezzenek, és így képességük szerint felfogják Krisztus misztériumát, és az Úr testét hittel és áhitattal magukhoz vegyék. A halálveszélybe került gyermekeket akkor is meg lehet áldoztatni, ha meg tudják különböztetni Krisztus testét a közönséges ételtől, és az Oltáriszentséget tisztelettel tudják magukhoz venni.⁵² Elsősorban a szülőknek, valamint helyetteseiknek, továbbá a plébánosnak feladata gondoskodni arról, hogy az eszköz használatára eljutott gyermekek kellő előkészítést kapjanak és – szentségi gyónás után – mielőbb táplálkozzanak ezzel az isteni eledellel; a plébános feladata arra is ügyelni, nehogy olyan gyerekek járuljanak a szentáldozáshoz, akik értelmük használatára nem jutottak el, vagy akikről úgy ítéli, hogy nincsenek kellően felkészülve.⁵³

Az első gyónás. A törvény feltételezi, hogy a gyermek hét éves korában eljuttatására. Ettől a kortól kezdve a gyermekek

⁵¹ lásd 916. kán.

⁵² lásd 913. kán.

⁵³ lásd 914. kán.

felkészíthetők az első szentáldozásra, hogy „mielőbb táplálkozzanak ezzel a szentséggel”. A 914. kánon szerint a szentáldozást szentgyónásra való előkészületnek kell megelőznie, hogy ezáltal is megfelelőképpen felkészülhessenek. Ha azonban, a szülők úgy ítélik meg, hogy gyermekük nem képes az első gyónásra való kellő felkészülésre, az első szentáldozást ne tagadják meg tőle, azért sem mert feltételezhető, hogy az ilyen kisgyerek nincs a halálos bűn állapotában.

Halálveszélyben levő gyerekek megkaphatják a viaticumot, még akkor is, ha hiányzik a megfelelő ismeretük, és a szükséges előkészület az első szentáldozáshoz. Feltétel az, hogy meg tudja különböztetni Krisztus testét a közönséges eledeltől, és az Oltáriszentséget kellő tisztelettel tudja magához venni. Amikor a viaticumot szentmise keretében szolgáltatják ki, a liturgia szent jellege és a család áhítata segíti a gyermeket, hogy ezt a különbséget könnyebben meg tudja tenni. Lehet, hogy a gyermek nem tudná értelmileg megkülönböztetni Krisztus testét a mindennapi közönséges kenyértől, de a liturgikus cselekmény alatt bensőjében valamire ráérezne, intuitív módon.

Azon személyek számára, akik értelmük használatára nem jutottak el, az egyetemes törvény tartalmaz megoldásokat. Számukra egyes püspöki konferenciák és egyházmegyék dolgoztak ki útmutatásokat és programokat, amelyek figyelembevételével az ilyen személyeket is felkészíthetik a szentségek felvételére, beleértve az Eucharisziát is. Ahol ilyen helyi útmutatások hiányoznak, a kötelesség a plébánosokra és a szülőkre hárul, hogy azok a személyek is, akik értelmük teljes használatára nem jutottak el, megfelelőképpen felkészüljenek az első szentáldozásra képességeik szerint.⁵⁴

A keleti egyházakban a csecsemőket már a megkereszteleskor megáldoztatják, feltéve, hogy ez meg van engedve a liturgikus könyvekben minden egyes saját jogú egyház előírása szerint.⁵⁵

Áldozás előtti bűjt

Aki a legszentebb Eucharisziát magához akarja venni, az áldozás előtt legalább egy órán keresztül tartózkodjék minden ételtől és italtól, ami alól kivételt jelent a víz és az orvosság.⁵⁶ Orvosság mindaz, amelyet gyógyítás céljából veszünk magunkhoz, vagy hogy megelőzzünk a betegségeket; vagy amelyet a közfelfogás szerint is orvosságnak

⁵⁴ lásd 777. kán. 4. §.

⁵⁵ lásd CCEC, 710 kán.

⁵⁶ lásd 919. kán. 1. §.

tartanak. Nem szükséges, hogy kerüljük azokat az orvosságokat, amelyek valamennyi alkoholt tartalmaznak, amennyiben azt valóban orvosságnak hívják. Más ételt és italt annak ellenére, hogy gyógyító hatása van, nem vehet magához az a személy, aki áldozni szeretne, hacsak nem idős vagy beteg.

Az idősek és azok, akik valamilyen betegségben szenvednek, valamint az őket gondozó személyek megáldozhatnak akkor is, ha előzőleg egy órán belül valamit magukhoz vettek.⁵⁷ Az időseket, betegeket és azokat, akik gondozzák őket, nem köti az áldozási bőjt. A kánonban említett helyzet a szentmisén kívüli áldoztatásról szól, mely családi házakban, vagy öregotthonokban történik. Az a személy, aki túl öreg, vagy beteg, és ezért nem tud elmenni a templomba, a böjti előírásokat sem kell megtartsa. Azok az öregek és idősek, akik még el tudnak menni a templomba, nem szükséges, hogy a böjtre vonatkozó előírásokat betartsák, főleg ha helyzetük úgy kívánja, hogy eledelt kell magukhoz venniük. Azok, akik gondozzák a betegeket és időseket, nem csak a gondozókat jelenti, akik fizikailag segítik őket, hanem a családot, barátokat, amennyiben lelki támaszt nyújtanak, azáltal, hogy látogatják a beteg és idős embereket.

Az a pap, aki ugyanazon a napon kétszer vagy háromszor mutatja be a szent Eucharisziát, a második vagy a harmadik misézés előtt valamit magához vehet akkor is, ha nincs közben egy óra idő.⁵⁸ A jelen kánon az előző törvénykezéssel ellentétben megengedi, hogy a főpásztor engedélye nélkül a pap valami szilárd eledelt magához vegyen, még akkor is, ha közben nincs egy óra idő.

A húsvéti parancs

A szent Eucharisziába való beavatása után minden hívő köteles legalább egy évben egyszer szentáldozáshoz járulni. Ezt a parancsot a húsvéti időben kell teljesíteni, hacsak megfelelő okból egy éven belül más időpontban nem tesznek neki eleget.⁵⁹ Mindazok kötelezve vannak a húsvéti parancs vagy kötelesség teljesítésére, akik már első szentáldozáshoz járultak. A húsvéti idő nálunk Virágvasárnaptól a Pünkösöd vasárnapjáig terjedő időszakot jelenti. Ez a parancs megfelelő ok miatt más alkalommal is teljesíthető, pl. az adott helyen nincs pap, aki szentmisét mutasson be, és áldoztasson. Akik súlyos

⁵⁷ lásd 919. kán. 3. §.

⁵⁸ lásd 919. kán. 2. §.

⁵⁹ lásd 920. kán.

bűnt követtek el, szintén kötelesek, hogy szentgyónásukat elvégezzék legalább egyszer egy évben.⁶⁰ A gyónási köteletség a súlyos bűnökre terjed ki. Akinek nincs súlyos bűne, jogilag nem köteles az évi gyónásra, bár ez ilyenkor is ajánlatos.⁶¹ Az évi gyónás időpontja nincs meghatározva, de mivel a húsvéti szentáldozás köteleessége fennáll, aki súlyos bűnben van, ebben az időben köteles gyónni.

Napi kétszeri áldozás

Aki a szent Eucharisziát már magához vette, ugyanazon a napon ismét megáldozhat, de csak olyan eucharisztikus ünneplés keretében, amelyen részt vesz. Még ha aznap áldozott és életveszélybe került, nagyon tanácsos, hogy ismét áldozzék.⁶² A napi kétszeri áldozás, annak megengedett, aki az Eucharisztia teljes ünneplésén részt vesz. Nem törvényes csak az áldoztatáskor bemenni és szentáldozáshoz járulni. Akik halálveszélyben vannak, felvehetik a viaticumot a szentmise keretében, vagy azon kívül, még akkor is, ha már aznap szentáldozáshoz járultak. Harmadik alkalommal is szentáldozáshoz járulni ugyanazon napon nem megengedett, kivétel annak a papnak az este, akinek három szentmisét kell bemutatnia.⁶³

IV. A koncebrálás különböző formái

Hívek jelenlétében bemutatott szentmise

Néppel végzett misének nevezzük azt a szentmisét, amelyet a hívek bekapcsolásával mondanak. Illő, amennyire lehetséges, főleg vasárnap és parancsolt ünnepen énekelve és megfelelő segédlettel mutassák be, végezhető azonban ének nélkül és egyetlen segédkezővel is.⁶⁴

Koncelebrálás

Alkalmak a koncelebrálásra

Ajánlott a koncelebrálás a püspökszentelési, a papszentelési, a karácsonyi szentmisén, és a nagyhét liturgiáin. Annak ellenére, hogy ilyen alkalmakkor koncelebrálási lehetőség van, nem szükséges, hogy az ott levő papok mindegyike koncelebráljon. Az együttmisézés hatásosan fejezi ki a papságnak, az áldozatnak és Isten egész népének egységét. A liturgia ajánlja az együttmisézést, hacsak a hívek

⁶⁰ lásd 989. kán.

⁶¹ lásd 988. kán. 2. §.

⁶² lásd 917. kán.; 921. kán. 2. §.

⁶³ lásd CodCom, interpretation, June 26, 1984, AAS 76 (1984); *BCL Newsletter* 24 (1988) 103.

⁶⁴ lásd RMÁR, 77.

lelkipásztori ellátása mást nem igényel, vagy javasol (nagycsütörtöki esti szentmisén; zsinatok, püspöki összejövetelek és szinódusok miséin; apátmegáldás miséjében; konventmiséken és az egyes templomok, kápolnák főmiséin; azokon a miséken, amelyeket világi vagy szerzetespapok bármilyen összejövetelük alkalmából tartanak).⁶⁵

Az együttmisézés ajánlatos más alkalmakkor is. Hacsak a krisztushívők haszna mást nem kíván vagy javall, a papok koncelebrálhatják az Eucharisziát, mégis minden papnak megmarad a szabadsága arra, hogy az Eucharisziát egyénileg végezze, de nem akkor, amikor ugyan-abban a templomban koncelebráció folyik.⁶⁶ A koncelebrációval kapcsolatos fegyelem a zsinati rendelkezés⁶⁷ nyomán fokozatosan fejlődött ki. A jelen kánon elhárít minden korlátozást a koncelebráció gyakorlása útjából, módosítva ezzel a *Missale Romanum* (1969. IV. 6) általános rendelkezéseinek 153. pontját. Azokban az esetekben tehát, amikor eddig a koncelebráció megengedett volt, a CIC értelmében ajánlottá vált, de más esetekben is szabad koncelebrálni.

Általános előírások a koncelebrálásra

Ahol nagy számban vannak együtt papok, az illetékes előljáró megengedheti, hogy ugyanazon a napon többször is legyen együttmiszés, de egymás utáni időpontokban vagy más-más szent helyen.⁶⁸ Ha a szentmise elkezdődött, már senki sem kapcsolódhat be a koncelebrálásba.⁶⁹ Ez azt jelenti, hogy egyetlen pap sem állhat be a koncelebrálok sorába, ha már a szentmise elkezdődött, csak azért, hogy biztosítva legyen a díszlet. A szentmise a kereszttetéssel és köszöntéssel kezdődik, ezért nem fontos, hogy a koncelebrálok jelen legyenek a bevonuláskor.

Az együttmisézők a sekrestyében vagy más alkalmas helyen felöltik az egyéni miszésnél is használt szent ruhákat. Jogos okból azonban, például ha a koncelebrálok nagy száma miatt nincsen elég miseruha, el lehet hagyni a kazulát: csak stólat kell fölvenni az alba fölé. A főcelebráns azonban mindig vegyen kazulát is.⁷⁰

⁶⁵ lásd RMÁR, 153.

⁶⁶ lásd 902. kán.

⁶⁷ lásd SC 57.

⁶⁸ lásd RMÁR, 154.

⁶⁹ lásd RMÁR, 156.

⁷⁰ lásd RMÁR, 161.

A koncelebrálás előírásai

A püspökre tartozik, hogy az egyházzogi előírások szerint, az együttmisézés rendjét egyházmegyéjében megállapítsa, még az exempt szerzetesek templomában és félig nyilvános kápolnáiban is.⁷¹

A püspök szabályokat adhat ki, melyek a koncelebrációs misét szabályozzák egyházmegyéjében. Ez alkalmazása és elismerése annak az általános jognak és kötelességnek, mely a püspököt illeti meg, aki egyházmegyéjében a liturgia fő vezetője.⁷² Az egyházmegyes püspöknek joga van arra is, hogy szabályozza az istentisztelet nyilvános gyakorlását egyházmegyéjében, azokat a liturgikus ünnepléseket, melyeken a krisztushívők részt vesznek.⁷³

Rítusközi koncelebrálás

A katolikus papoknak tilos az Eucharisziát a katolikus egyházzal teljes közösségben nem lévő egyházak vagy egyházi közösségek papjaival vagy szolgálattevőivel koncelebrálniuk.⁷⁴ Azonban az együttmisézés a különféle sajátjogú katolikus egyházhoz tartozó papok között lehetséges, a keleti eparcha engedélyével, figyelembe véve a liturgikus könyvek előírásait, megfelelő öltözetet viselve, melyet a sajátjogú egyháza ír elő.⁷⁵

Szentmise időse, beteg vagy vak misézővel

Ha a beteg vagy időse pap nem tud állni, végezheti ülve az eucharisztikus áldozatot a liturgikus törvények megtartásával, de nem a nép jelenlétében, hacsak a helyi ordinárius ezt meg nem engedi. A vak vagy más betegségben szenvedő pap megengedetten végzi az eucharisztikus áldozatot bármely jóváhagyott miseszöveg alkalmazásával, és adott esetben olyan más pap, diakónus vagy kellően képzett világi támogatásával, aki segít neki.⁷⁶

Nép jelenléte nélkül végzett szentmise

Ministráns vagy legalább egy hívő jelenléte nélkül csak jogos és ésszerű okból szabad misézni.⁷⁷ Természetéből kifolyólag a liturgikus cselekedetek közös ünnepléssel járnak együtt, és amikor csak

⁷¹ lásd RMÁR, 155.

⁷² lásd 838. kán. 1. §.

⁷³ lásd 678. kán. 1. §.

⁷⁴ lásd 908. kán.

⁷⁵ lásd CCEO, 701. kán.

⁷⁶ lásd 930. kán.

⁷⁷ lásd RMÁR, 211, 906. kán.

lehetséges a hívők legyenek jelen, és aktívan kapcsolódjanak be ebbe az ünneplésbe.⁷⁸ A kánon a zsinat megfogalmazását⁷⁹ követve hangsúlyozza a liturgikus ünneplés közösségi és hivatalos jellegét: Krisztus titokzatos teste, az Egyház adja meg a liturgikus cselekményekben az Atyának kijáró tiszteletet. Valamiképpen minden krisztushívő részese ezeknek a cselekményeknek még akkor is, ha fizikailag nincs jelen. A liturgia közösségi, az egész Egyházat átfogó jellege tehát nem csupán természetes közösségi vonatkozását (népes gyülekezet, tevékeny részvétel) jelenti.

A ministráns jelenléte nem szükséges, de rendes körülmények között legalább egy legyen jelen. Legalább egy hívő jó hogyha jelen van, aki válaszol a papnak, és képviseli a hívőket, akik közösségben ünneplik a szentségeket. Az egyedül misézéshez megfelelő okra van szükség, pl. ha egyetlen hívő sincs jelen, ha a pap beteg, vagy utazik. A pap kényelmessége, vagy az, hogy ez jobban megfelel neki, nem elegendő ok.⁸⁰

N. B. Nagycsütörtökön nép jelenléte nélkül végzett szentmise tilos.

V. A szentmise bemutatásának kellékei

A kenyér és a bor

Az eucharisztikus kenyérnek kovásztalannak, tisztán búzából készültnek és frissen sütöttnek, a romlás veszélyétől mentesnek kell lennie. Nem lehet tehát érvényes anyag a más gabonából sütött, avagy búzától különböző gabonával olyan mértékben kevert kenyér, amelyet a közbecslés nem tart búzakenyérnek. Súlyos visszaélés más anyagot (gyümölcsöt, cukrot, mézet) keverni az eucharisztikus kenyérbe. Megfelel a jel kívánalmainak, hogy az eucharisztikus kenyérnek a kenyértörésből eredő részecskéi a hívek áldoztatására szolgáljanak. Amikor azonban az áldozók száma nagy, általában jórészt olyan kis részecskéket használjanak, amelyek további megtörésre nem szorulnak. Az eucharisztikus bornak természetesnek, szőlőből készültnek, tisztának, romlatlannak, más anyagokkal nem kevertnek kell lennie. Komoly gondot fordítsunk arra, hogy a bor jó állapotban maradjon, ne savanyodjék. Tilos olyan bort használni, amelynek kétes

⁷⁸ lásd 837. kán. 2. §.

⁷⁹ lásd SC 26.

⁸⁰ lásd RMÁR, 209–231.

a hamisítatlansága és az eredete; a szentségek érvényességének feltételeiről az Egyháznak bizonyossággal kell rendelkeznie.⁸¹

Még végső szükség esetén is tilos az egyik anyagot a másik nélkül, vagy akár mindkettőt az Eucharisztia ünneplése nélkül átváltoztatni.⁸² Ha a pap a konszekráció után vagy az áldozás közben veszi észre, hogy a bor helyett víz volt a kehelyben, öntse ki a vizet egy edénybe, töltsön bort és vizet a kehelybe, és konszekrálja azt. Mondja el az Eucharisztia szerzése történetének azt a részét, amelyik a bor konszekrálására vonatkozik. Kenyeret nem köteles újból konszekrálnia.⁸³ A pap nem konszekrálhat újból bort vagy kenyeret, ha úgy látja, hogy, amit először konszekrált, az nem lesz elég a hívek szentáldozásakor.

A kenyérnek csakis búzából valónak és frissen készültnek kell lennie, hogy a romlás semmi veszélye sem álljon fenn.⁸⁴ Az érvényességhez a kenyeret tiszta búzalisztból kell készíteni. Ha valamilyen más anyagot is hozzátettek, akkor a kenyér már nem tekinthető tiszta búzalisztból készült kenyérnek, az általános felfogás szerint.⁸⁵ Ha a kenyér annyira megromlott, hogy már nem tekinthető kenyérnek, akkor érvénytelen anyag. A megítélése, hogy a kenyér érvényes anyag-e az Eucharisziához, az annak összetételétől függ, és nem a megjelenésétől. Ha az emberek közös ítélete alapján elmondható, hogy az a kenyér búzalisztból készült, akkor érvényes anyag, még akkor is, ha más anyagokat is tettek hozzá. Azonban nem megengedett más anyagokat használni, mint a liszt és a víz.

Az Eucharisztia ünneplése során a pap a latin egyház régi hagyománya szerint kovásztalan kenyeret használjon, bárhol mutatja is be az áldozatot.⁸⁶ A jel szempontja megköveteli, hogy az eucharisztikus lakoma anyaga valóban mint eledel álljon előttünk. Kívánatos ezért, hogy az eucharisztikus kenyér, jóllehet kovásztalanul és hagyományos formában, oly módon készüljön, hogy a közösségi misében a pap valóban több részre törhesse, és a partikulákkal a

⁸¹ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 48–50.

⁸² lásd 927. kán.

⁸³ lásd RMÁR, 286.

⁸⁴ lásd 924. kán. 2. §.

⁸⁵ lásd CSacr, instruction, Mar. 26, 1929, AAS 21 (1929) 631; Canon Law Digest - CLD 1:355.

⁸⁶ lásd 926. kán.

híveknek legalább egy részét megáldoztathassa. A kisostyák használatát ez nem zárja ki, hiszen azok alkalmazását az áldozók száma, vagy más pasztorális okok megkívánják. A kenyértörés mozzanata azonban hatásos és fontos jel marad – az apostoli korban egyszerűen kenyértörésnek nevezték az Eucharisziát –, nagyon szépen tárja elénk az egy kenyérben részesülők egységét és szeretetét, mivel az egy kenyeret testvérek között osztják szét.⁸⁷ Mindezek a követelmények, csak a megengedettséget érintik. A kovásztalan kenyeret több keleti egyházban használják.

A *bornak* a szőlő terméséből készült, természetes és nem romlott bornak kell lennie.⁸⁸ Az a bor, ami nem szőlőből, hanem valami más gyümölcsből készült, nem érvényes anyag, ugyanígy az sem, amelyhez valamilyen kémiai anyagokat, színesítőket, vagy vizet öntöttek, kisebb vagy nagyobb mértékben.⁸⁹ Az ismérv, hogy mi a természetes bor, az emberek közös kiértékelése alapján dől el. A bornak természetes anyagokból, a szőlő mustjából készültnek kell lennie. A bor akkor romlott, amikor az emberek közös megítélése alapján, már nem tartják bornak. Vigyázni kell arra, hogy a bor ne ecetesedjen meg.⁹⁰ Amennyiben megecetesedik, és inkább nevezhető ecetnek mint bornak, akkor már érvénytelen anyaggá válik. Ha más anyagokat adnak hozzá a borhoz, még ha vizet is, érvénytelen anyaggá válik.

A legszentebb eucharisztikus áldozatot kenyérrel és olyan borral kell végezni, *melyhez kevés vizet kevernek*.⁹¹ A víznek a borhoz való rituális keverése a diakónus vagy a miséző által, az adományok előkészítésekor a megengedettséget érinti. Ezt a fő kehelynél kell elvégezni, azért, hogy az egy kehely szimbóluma még jobban kifejezésre jusson. A többi kehely is legyen az oltáron, benne a borral.⁹²

Alkoholizmussal küszködő papok, akik nem fogyaszthatnak bort, bemártással áldozhatnak, amikor koncelebrálnak, vagy amikor egyedül miséznek, szintén csak bemártással áldozzanak, és egy más

⁸⁷ lásd RMÁR, 283.

⁸⁸ lásd 924. kán. 3.§; RMÁR, 284.

⁸⁹ lásd CSacr, instruction, Mar. 25, 1929, AAS 21 (1929) 631; CLD 1:355.

⁹⁰ lásd RMÁR, 285.

⁹¹ lásd 924. kán. 1. §.

⁹² lásd *Redemptionis Sacramentum* 106.

jelenlevő személy vegye magához a konsekrált bort.⁹³ Azok, akik koncelebrálnak, és csak bemártással áldoznak, semmilyen engedélyre nincs szükségük. Amikor nem koncelebrálnak, hanem egyedül mutatják be a szentmisét, az ordinárius engedélyét kell megszerezniük, hogy csak bemártással áldozhassanak.⁹⁴ Azok, akik azt szeretnék, hogy csak mustot használjanak, amikor szentmisét mutatnak be, vagy csak a konsekrált kenyeret vegyék magukhoz, amikor koncelebrálnak, ezt a kegyet kérniük kell. Az alapelv ugyanis az, hogy „a szentmisét bemutató összes pap köteles két szín alatt áldozni”.⁹⁵ A Szentszék gyakorlata szerint a kérést a pap az előjárójához kell elküldje. A kéréshez csatolni kell az orvosi vizsgálat eredményét, amelyben fel kell tüntetni, hogy az illető személy szervezetébe a legkisebb mennyiségű alkohol sem kerülhet be.⁹⁶

Két szín alatti áldozás

Az eucharisztikus jel teljességének értelmében a világi hívek is két szín alatt járulnak áldozáshoz, a liturgikus könyvekben előadott esetekben; ezt megfelelő katekézisnek kell megelőznie és kísérnie, főleg a trentói zsinaton meghatározott dogmatikai elveket illetően. Kellően mérlegelni kell a körülményeket, és ez főleg a megyés püspök feladata. A püspöki konferenciák adjanak ki átfogó rendelkezéseket. Ne áldoztassanak a kehelyből ott, ahol az áldozók nagy száma megnehezíti a szükséges bor mennyiségének felbecsülését, ahol nehéz elrendezni a kehelyhez járulást, ahol a szükséges bormennyiség eredete és minősége nehezen ellenőrizhető, ahol nincs megfelelő számú, jól felkészített kiszolgáltató, ahol a hívek jelentékeny része kitartóan nem hajlandó a kehelyhez járulni, tehát valamiképpen meghiúsul az egység jele. Krisztus vérének kiskanállal vagy szívócsővel való vételét a püspöki kar kizárhatja a lehetőségek közül; a bemártással történő áldoztatás lehetősége mindig fennáll, és ehhez nem túlságosan vékony vagy kicsi ostyát kell használni. Nem szabad magának az áldozónak az ostyát a kehelybe bemártania, vagy a bemártott ostyát a kezébe kapnia; sem nem szabad az áldozotónak a kehelybe nem konsekrált ostyát vagy (anyagánál fogva) nem is

⁹³ lásd Congregation for the Doctrine of the Faith - CDF, letter, Sept. 12, 1983; CLD 11: 208–09.

⁹⁴ lásd CDF, response, Oct. 29, 1982, AAS 74 (1982) 1298; CLD 10:158.

⁹⁵ lásd *Redemptionis Sacramentum* 105.

⁹⁶ lásd CDF, letter, Sept. 12, 1983, CLD 11:208–10.

konzekrálható kenyeret mártania, hogy azzal áldoztasson. Ha a koncebrálóknak és az áldozóknak nem elég egyetlen kehely, szabad többet használni; kifejező, ha egyik közülük a többinél nagyobb. Azt azonban kerülni kell, hogy Krisztus vérét konzekrálás után öntsék egyik edényből a másikba. Ne használjanak kagylóhéjat, és általában olyan edényt, amely a normáknak teljesen nem felel meg.⁹⁷

A jel szempontja szerint kifejezőbb formája a szentáldozásnak, ha az két szín alatt történik. Ilyenkor ugyanis világosabb, mit akar jelezni az eucharisztikus lakoma; világosabban kifejezésre jut az az isteni akarat is, amely az új és örök szövetséget az Úr vérével szentesítette, és jobban felismerhető az a kapcsolat, amely az eucharisztikus lakoma és az Atya országában reánk váró eszkatológikus lakoma között áll fenn.⁹⁸

Négy különböző módja van a konzekrált bor kiosztásának: 1) az áldozó a kehelyből iszik; 2) az áldoztatás bemártással történik; 3) a szent vért szívószállal veszi magához; 4) a konzekrált bort kiskanállal adják be.⁹⁹ A legáltalánosabb és a legajánlottabb a kehelyből való áldozás és a bemártással történő áldoztatás.¹⁰⁰ Azokat az alkalmakat, amikor mindkét szín alatt lehet szentáldozáshoz járulni, az egyetemes és a részleges jog szabályozza.¹⁰¹ A püspöki konferenciára tartozik meghatározni azt, hogy az ordináriusok milyen alkalmakkor és feltételek mellett engedhetik meg a két szín alatti áldozást, olyan alkalmakkor, amelyek különös jelentőséggel bírnak a közösség lelki életében. Egyes egyházmegyékben az ordinárius megengedheti a két szín alatti áldozást minden szentmisén a következő kivételekkel: 1) szentmiséken, amelyeken nagy számban vesznek részt és nagyon sok áldozó (pl. stadionban); 2) azokon a szentmiséken, amelyeken az áldozók nagy száma miatt a két szín alatti áldozás nem megfelelő rendben és kellő tisztelettel történne; 3) azokon a szentmiséken, amelyeken a résztvevők ismeretlenek, és nehéz lenne eldönteni, hogy akik szentáldozáshoz járulnak kellőképpen fel vannak-e készítve.

⁹⁷ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 100–107.

⁹⁸ lásd RMÁR, 240.

⁹⁹ lásd RMÁR 244–251.

¹⁰⁰ lásd Isteniszteleti Szent Kongregáció, Instrukció, *Sacramentali Communionem*, n. 6, June 29, 1970, AAS 62 (1970) 664–666; DOL 2115.

¹⁰¹ lásd RMÁR, 242.

Szentáldozás csak a konsekrált borral

A szentáldozást csak a kenyér színe alatt szolgáltatassák ki, vagy a liturgikus törvények szerint mindkét szín alatt; szükség esetén pedig egyedül a bor színe alatt is.¹⁰² A szükség esete áll fenn, amikor a személy képtelen magához venni a konsekrált ostyát, valamilyen orvosi beavatkozás vagy betegség miatt. Ugyanilyen megítélés alá esik az a szükséghelyzet is, amikor nincs elegendő konsekrált ostya, és egyesek nem tudnának szentáldozáshoz járulni.

Kézbe történő áldoztatás

A püspöki konferencia elrendelheti, hogy területükön megengedett a konsekrált ostyának a hívő tenyerébe való helyezése, feltéve, hogy nem áll fenn a tiszteletlenség veszélye, vagy valamilyen téves vélemény az Oltáriszentségről. A romániai püspöki konferencia úgy határozott, hogy a kézbe történő áldozást még nem engedélyezi.

A szentmisén használt nyelv

Az Eucharisztia ünneplését latinul vagy más nyelven kell végezni, feltéve, hogy a liturgikus szövegeket törvényesen jóváhagyták.¹⁰³ Latin nyelven végzett szentmisének hivatalos szövege a 2002-ben kiadott Misekönyv. Magyar nyelven a Szentszék től jóváhagyott könyveket kell használni, pontosabban a VI. Pál által 1975-ben kiadott Római Misekönyv magyar fordítását. Igen súlyos visszaélésnek minősül az egyház által jóváhagyott eucharisztikus imákat megváltoztatni, vagy más, magánszemélyektől származót bevezetni.¹⁰⁴ *A trienti rítusú* szentmiséknél az 1962-ben kiadott *Missale Romanum*-ot csak az egyházmegyei püspök vagy az *Ecclesia Dei* pápai bizottság jóváhagyásával lehet használni.¹⁰⁵

Jel beszéd használható a süket-némák által és a süket-némáknak tartott liturgiában, valahányszor úgy ítélik meg, hogy ez pasztorális szempontból megfelelő.¹⁰⁶

¹⁰² lásd 925. kán.

¹⁰³ lásd 928. kán.

¹⁰⁴ lásd SC SacCult, Instr., *Inaestimabile donum*, 1980. IV. 3: AAS 72, 1980, 331–343.

¹⁰⁵ ld John Paul II, apostolic letter, Mar. 27, 1988, AAS 80 (1988) 1495–98, *Origins* 18 (1988) 149; and Pontifical Commission *Ecclesia Dei*, letter, *Origins* 21 (1991) 144–145.

¹⁰⁶ lásd Consilium for the Implementation of the Constitution on the Liturgy, reply, Dec. 10, 1965, CLD 6:552.

Az Eucharisztikus ima

Csak azokat az imákat szabad használni, amelyek a Római Misekönyvben benne vannak, vagy amelyeket az Apostoli Szentszék jóváhagyott. Nem lehet eltérni, hogy egyes papok jogot formálnak arra, hogy Eucharisztikus imákat állítsanak össze, vagy az Egyháztól jóváhagyott kánonszövegeket megváltoztassák, vagy magánszemélyektől összeállított szövegeket vezessenek be. Az Eucharisztikus ima természeténél fogva az egész ünneplés csúcspontja, és elmondása a felszentelt pap sajátos feladata. Visszaélés tehát az, hogy egyes részeit diakónus, világi szolga, egyes személy vagy valamennyi hívő mondja. Teljes egészében egyedül a pap(ok)nak kell mondania(uk). Amíg a miséző pap az Eucharisztikus imát mondja, nem végezhető más ima vagy ének. Mégis a nép tevékenyen, és nem csupán passzívan van jelen: a paphoz csatlakozik hittel és csendben, sőt az Eucharisztikus ima során meghatározott válaszokkal (a prefáció bevezetése, a Sanctus, az átváltoztatás utáni felkiáltás, az ámen a befejező doxológia végén) és esetleg a püspöki kar által megszabott és a Szentszéktől elfogadott egyéb felkiáltásokkal. Egyes helyeken az a visszaélés kapott lábra, hogy a pap az ostyát konzekráláskor töri meg; ez a visszaélés ellenkezik az Egyház hagyományával, és sürgősen meg kell szüntetni. A pápa és a megyés püspök nevének említését nem szabad elhagyni; ősi hagyomány szerint ebben az egyházi közösség jut kifejezésre.¹⁰⁷

A liturgikus ruha

A misekönyv általános rendelkezéseiből olvashatjuk a ruhák színére, különféleségére, az albára, a kazulára, a dalmatikára vonatkozó pontokat. A főcelebránsnak mindig kazulát kell viselnie; a koncebrálók viselhetnek csak stólát, vagy (a celebrálás színétől eltérően) fehér kazulát. Elvetendő visszaélés az, hogy a miséző pap nem viseli a szent ruhákat, vagy csak stólát vesz fel a csuklyára, a szerzetesi habitusra vagy a polgári öltözetre; az ordináriusoknak legyen gondja az ilyen visszaélések mihamarabbi megszüntetésére. Nagyobb ünnepeken szabad az előírt szintől eltérő ünnepi ruhákat is viselni; ez az engedély a régről maradt egyházi örökségre vonatkozik, de nem terjed ki újításokra, amelyek egyéni hajlamokhoz igazodnak. Ünnepeken lehet viselni arany vagy ezüstszínű ruhákat, de nem a lila

¹⁰⁷ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 51–56.

vagy fekete helyett. A liturgikus ünneplésekben az öltözet is juttassa kifejezésre az egyházi közösség hierarchikus összetételét; a papok tehát vagy koncelebráljanak, vagy reverendában és karingben legyenek; általában külsejük ne világi híveknek tüntesse fel őket.¹⁰⁸

Bármely rangú szolgálattevőnek közös szent ruhája az alba, amelyet derékban cingulus szorít össze, hacsak nem úgy szabták, hogy öv nélkül is a testhez simul. Ha az alba nem takarja megfelelően a nyak körüli részt, vállkendőt kell venni az alba alá. Ha miseruhát, vagy dalmatikát kell fölvenni, vagy pedig ha a stóla a miseruhát vagy a dalmatikát helyettesíti, az alba nem helyettesíthető karinggel.¹⁰⁹

Egyes országokban az alba használható a koncelebrálásnál, különböző csoportoknak bemutatott szentmisén, azokon az ünnepléseken, amelyek a szent helyeken kívül történnek, és más hasonló esetekben, ahol az emberek ezt jónak látják. A stóla, amelyet az alba fölött hordunk, a liturgikus időnek megfelelő színű kell legyen.¹¹⁰

Áldoztatásnál az Eucharisztia különleges kiszolgáltatójának olyan ruhát kell viselnie, amely elfogadott, vagy amelyet az ordinárius jóváhagyott. A templomon kívüli áldoztatásnál is a kiszolgáltató öltözeke az adott körülmények között megfelelő kell, hogy legyen.¹¹¹

VI. A szentmise bemutatásának gyakorisága

Binálás-trinálás

Azoknak az eseteknek a kivételével, amelyekben a jog szerint szabad az Eucharisztiaát ugyanazon a napon többször is végezni vagy koncelebrálni, a papnak nem szabad naponta egynél többször miséznie.¹¹² Különleges okokból, akár szertartás, akár az ünnep jelentősége miatt, megvan a felhatalmazás a többszöri misézésre, illetve együttmisézésre ugyanazon a napon a következő alkalmakkor: 1) aki Nagycsütörtökön a krizmaszentelési misét végezte vagy azon koncelebrált, az az esti szentmisét is végezheti, illetve azon koncelebrálhat; 2) aki Húsvét éjjelén misézett vagy koncelebrált, az húsvét napján is misézhet, illetve koncelebrálhat; 3) Karácsonykor minden pap három

¹⁰⁸ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 121–128.

¹⁰⁹ lásd RMÁR, 298; 299–310.

¹¹⁰ lásd Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció, decree, June 14, 1976, *Notitiae* 12 (1976) 312-13; CLD 8:528.

¹¹¹ lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 20, in *Bűnbocsánat és Oltáriszentség, Szertartáskönyv, Kézirat gyanánt közreadja a Magyar Katolikus Kar, Budapest 1976, 221–233.*

¹¹² lásd 905. kán. 1. §.

misét mondhat, vagy három misén koncelebrálhat, föltéve, ha az egyes miséket a maguk idejében mondják; 4) aki zsinaton, lelkipásztori látogatáson vagy papi összejövetelen saját püspökével vagy annak delegátusával koncelebrál, az misézhet a hívek számára is. Ugyan ez áll, ha a vonatkozó előírások megtartásával szerzetesek koncelebrálnak ordináriusukkal vagy annak delegátusával.¹¹³

Papok, akik engedélyt kaptak arra, hogy vasárnap és ünnepnap három szentmisét mutathatnak be, figyelembe kell venniük a karácsonyi misékre vonatkozó előírásokat, vagyis azt, hogy a szentmisék a nap megfelelő időszakában legyenek. A karácsonyi szentmiséken kapott adományokat a pap megtarthatja magának.

Paphiány esetén a helyi ordinárius megengedheti, hogy a papok megfelelő okból naponta kétszer, sőt ha a lelkipásztori szükség úgy kívánja, vasárnap és kötelező ünnepen háromszor is misézzenek.¹¹⁴

Az általános alapelv az, hogy naponta egynél többször misézni nem szabad. Kivételt képeznek a jogban megengedett alkalmak. Karácsonykor és halottak napján régtől fogva szabad a papoknak háromszor misézniük. Az egy napon kétszeri misézést (binálást) az ordinárius akkor engedheti meg, ha paphiány áll fenn, és megfelelő ok indokolja a kétszeri misézést. Ez a megfelelő ok lehet pl. temetési mise mondása is.¹¹⁵ A háromszori misézést (trinálást) az ordinárius csak vasárnap és kötelező ünnepen engedheti meg paphiány esetén, ha a lelkipásztori szükséglet megkívánja. A lelkipásztori szükség súlyosabb feltétel, mint a „megfelelő ok”. Ilyen szükség pl. ha a hívők más-ként nem tudnának eleget tenni vasárnapi kötelességüknek. A hívek kényelmessége nem elegendő ok, hacsak nagy részük nem tudja vasárnapi kötelezettségének eleget tenni. Ám háromnál többszöri misézésre a CIC semmiféle okot nem tart elfogadhatónak. És ezt megerősíti a szentmisével kapcsolatosan kiadott 2004-es Rendelkezők is, amikor hangsúlyozza, hogy „a misék számát ne növeljék a jog szabályainak ellenére...”¹¹⁶ Ha egyes hívő közösségeknek emiatt nélkülözniük kell a vasárnapi szentmisét, a vasárnapot katolikus vagy nem katolikus rítusú pap, vagy nem pap vezetésével megtartott más

¹¹³ lásd RMÁR, 158; lásd még 76.

¹¹⁴ lásd 905. kán. 2. §.

¹¹⁵ vö. Códigio EUNSA 555.

¹¹⁶ RS 116.

istentisztelettel szentelhetik meg.¹¹⁷ Amennyiben katolikus szentmise hiányában vagy hivatalosan, illetve barátságból vagy a megismerés szándékával a katolikus hívők nem egyesült keleti keresztények szent liturgiáján (mise) vesznek részt, ezzel eleget tesznek kötelességüknek.¹¹⁸

A Szentszék visszatartja a papokat attól, hogy több szentmisét mutassanak be, mint amennyi szükséges, mert a „pasztorális hatékonyság gyengül” a több mise által, ugyanígy a hívek részvétele egy szétszóródott, megosztott közösségben szintén gyengül, és a munkától agyonhajszolt pap hatékonysága is csökken.¹¹⁹ Amikor a binálást, trinálást számoljuk megemlíthetjük, hogy az előesti szentmise, amelyet szombat este végzünk, az szombati szentmisének számít és nem vasárnapinak. Ha a lelkipásztori szükséglet úgy kívánja, hogy egy papnak állandó jelleggel, több mint három szentmisét kell bemutatnia, akkor az egyházmegye püspök a Szentszéktől kérheti ezt a kegyet.¹²⁰ Senki sem feltételezheti, hogy a 905. kán. alapján túllépheti a megengedett misék számát, és az ordinárius sem adhat engedélyt erre szóban.¹²¹

Az Eucharisztia ünneplésének ideje

Az Eucharisztia bármely napon és órában ünnepelhető és kiosztható, kivéve amikor ez a liturgikus szabályok szerint tilos.¹²²

Elővételezett mise a parancsolt vasárnap vagy ünnepnap előtt egy nappal, csak este tartható.¹²³ Az elővételezett mise nem kezdődhet korábban, mint délután 4 óra.¹²⁴

A nagyhét folyamán más szabályok is vannak az Eucharisztia ünnepelésére vonatkozóan:

1) Az esti órákban – megfelelő időpontban mutatjuk be az *utolsó vacsora miséjét*. Az Egyház ősi hagyománya szerint ezen a napon tilos minden magánmise. Azok a papok, akik a krizmaszentelési

¹¹⁷ lásd 1248. kán.

¹¹⁸ lásd SecrChristUnit, Directorium, *Ad totam Ecclesiam*, 1967. V. 14, 47.

¹¹⁹ lásd Szent Rítuskongregáció: *Eukaristicum mysterium*, instrukció 26, 1967. május 25., AAS 59 (1967) 539; CLD 6:533.

¹²⁰ lásd *Communicationes* 15 (1983) 192.

¹²¹ lásd CCLA, 583.

¹²² lásd 931. kán.

¹²³ lásd 1248. kán. 1. §.

¹²⁴ lásd Pius XII, apostolic constitution *Christus Dominus*, n. VI, Jan. 6, 1953, AAS 45 (1953) 14; CLD 4: 275–276.

misében koncelebráltak, vagy a hívek érdekében engedélyezett misét bemutattak, az esti misében újból koncelebrálhatnak. Ahol pedig a lelkipásztori érdekek úgy követelik, az illetékes főpásztor másik esti misét is engedélyezhet a templomokban, nyilvános, vagy félig nyilvános kápolnáknak. Sőt valóban komoly szükség esetén reggeli időpontban is engedélyezhet misét azoknak a híveknek, akik az esti misén semmiképpen nem tudnak részt venni. Vigyázni kell azonban, hogy ezeket a miséket ne magánérdekből végezzék és az esti főmise ezek miatt kárt ne szenvedjen. A hívek csak mise közben áldozhatnak, a betegek azonban a nap bármely órájában.¹²⁵

2) *Nagyénteken* a délutáni órákban – hacsak a lelkipásztori megfontolások későbbi időpontot nem kívánnak – három óraker ünnepeljük meg Urunk szenvedésének emlékeztétét. Ezen a napon csak Urunk szenvedésének megünneplése keretében van áldoztatás. Azoknak a betegeknek azonban, akik nem tudnak részt venni a szertartáson, a nap bármelyik órájában el lehet vinni a Szentséget.¹²⁶

3) *A húsvéti vigília* egész szertartását éjjel végezzük, úgyhogy egyrészt nem kezdjük el az éj beállta előtt, másrészt be kell fejeznünk húsvétvasárnap hajnala előtt. A szent asztal megfosztva áll, a szent áldozatot nem mutatják be mindaddig, míg csak az ünnepi vigília, vagyis a feltámadás éjszakai virrasztva várásának liturgiája be nem fejeződik. A szentáldozás ezen a napon csak mint szent útravaló szolgáltatható ki.¹²⁷

Az Eucharisztia ünneplésének helye

Az Eucharisztia ünneplését szent helyen végezzék, hacsak egyes esetekben a szükség mást nem kíván; ilyenkor az ünneplésnek illő helyen kell történnie.¹²⁸ Noha a 1205. kán. szerint a templomon kívül a temető is szent hely, a jelen kánon nem vonatkoztatható a temetőben való misézésre, hiszen a temetőnek nem ez a célja.¹²⁹ A szent helyen kívüli misézést a jelen kánon némileg megkönnyíti, mivel nem köti külön ordináriusi engedélyhez. Azonban az ordináriusnak továbbra is jogában áll dönteni arról, hogy mikor áll fenn olyan szükséghelyzet, amikor az ilyen helyen való misézést megengedheti. Ezután is szem

¹²⁵ lásd *Római Misekönyv*, Esti mise az utolsó vacsora emlékére.

¹²⁶ lásd *Római Misekönyv*, Urunk szenvedésének ünneplése 3.

¹²⁷ lásd *Római Misekönyv*, Húsvéti vigília.

¹²⁸ lásd 932. kán. 1. §.

¹²⁹ lásd 1205. kán., vö. 1240. kán.

előtt kell tartani a SC Cult 1970. szeptember 5-én kiadott *Liturgicae instaurationes* kezdetű utasításának 9. pontját.¹³⁰ Az egyes eset nemcsak egyetlen alkalmat foglal magába, hanem azt is, ha egy papnak gyakran kell a misét szent helyen kívül bemutatnia. A szükséghelyzet magába foglalja a betegséget, előrehaladott kort, nagy távolságot a templomtól, vagy pasztorális előnyöket, mint gyerekeknek, vagy más csoportoknak bemutatott szentmise. A pap maga eldöntheti, hogy a hely megfelelő vagy sem a szentmise bemutatására, hacsak a részleges jog nem rendelkezik erről.

Az eucharisztikus áldozatot felszentelt vagy megáldott oltáron kell végezni; szent helyen kívül alkalmazható megfelelő asztal, de mindig terítővel és korporáléval.¹³¹ Az oltár alá ne helyezzenek holttestet; ha ez mégis megtörténik, az oltáron nem szabad misézni.¹³²

Megfelelő okból a helyi ordinárius kifejezett engedélyével a papnak szabad az Eucharisziát a katolikus egyházzal teljes közösségben nem levő más egyház vagy egyházi közösség templomában – azaz: *nem katolikus templomban* – végeznie a botrány elkerülésével.¹³³ A helyi ordinárius engedélye nem szükséges, mikor a szentmisét egy felekezeti közti kápolnában mutatják be, amely kórházakban, börtönökben, katonai bázisokon van, mivel a kánon azon felekezetek templomaira vonatkozik, akik nincsenek teljes közösségben a Katolikus Egyházzal, úgymint a protestánsok, vagy ortodoxok.

Ha a templom igazgatója nem ismeri a misézni óhajtó papot, engedje misézni, amennyiben rendelkezik az ordináriusának vagy előljárójának egy évnél nem régebben kelt ajánlólevelével, vagy józanul feltételezhető, hogy a misézéstől nincs eltiltva.¹³⁴ Az itt említett ajánlólevél neve nálunk a papi igazolvány (celebret). A celebret egy a helyi ordonárius, vagy szerzetesi előljáró által kiállított levél, mely bizonyítja, hogy a pap bemutathatja a szentmisét azokon a helyeken, ahol az ő személye ismeretlen. A celebret nem feltétlenül szükséges; a templom igazgatója megengedheti az oda látogató papnak a misézést, ha semmi okot nem talál, amiért ezt megtiltaná. Az idegen misézők nevének és egyházmegyéjének bejegyzésére szolgáló

¹³⁰ lásd AAS 62, 1970, 701.

¹³¹ lásd 932. kán. 2. §.

¹³² lásd 1239. kán. 2. §.

¹³³ lásd 933. kán.

¹³⁴ lásd 903. kán.

vendégkönyvet az egyetemes jog már nem írja elő, de a részleges jog helyenként megkívánhatja.

VII. Mise intenciók és adományok

Mise intenciók

A papnak jogában áll a misét bárkiért, akár élőkért, akár elhunytakért felajánlani.¹³⁵ Minden pap adományokat fogadhat el a szándékért, amelyet előkért, holtakért, katolikusokért és nem katolikusokért ajánl fel. A liturgikus törvények és az egyházi hagyomány szerint csak azoknak a nevét említhették meg az Eucharisztikus imádságban, akik teljes közösségben vannak vagy voltak a Katolikus Egyházzal.¹³⁶ Nagyon ajánlatos, hogy a papok akkor is mutassák be a szentmisét a krisztushívő, különösen a szegények szándékára, ha semmi adományt sem kaptak.¹³⁷

A megyéspüspök egyházmegyéjének birtokbavétele után minden vasárnap és az illető vidéken kötelező ünnepen misét tartozik felajánlani a rábízott népért (*missa pro populo*).¹³⁸ A plébános a plébánia birtokbavétele után köteles minden vasárnapon és a saját egyházmegyéjében kötelező ünnepen a rábízott népért misét felajánlani; akit pedig ennek bemutatásától törvényes akadály tart vissza, ezeken a napokon más által vagy más napokon személyesen ajánlja fel a szentmisét.¹³⁹

Egyéni és közösségi szándékok

Az egyház jóváhagyott szokása szerint minden misét bemutató vagy koncelebráló papnak szabad adományt elfogadnia azért, hogy a misét egy bizonyos szándékra ajánlja fel.¹⁴⁰ Külön-külön misét kell felajánlani azokra a szándékokra, amelyekért az adományt, ha mégoly csekélyt is, külön-külön adták és fogadták el.¹⁴¹ Aki köteles misét bemutatni és felajánlani azok szándékára, akik miseadományt adtak, köteles erre akkor is, ha a kapott adományok hibáján kívül elvesztek.¹⁴² A CIC a miseadományokkal kapcsolatban a zsinat utáni egyházfegyelmet követi. A hagyományos *stipendium* név helyett a

¹³⁵ lásd 901. kán.

¹³⁶ lásd Ökumenikus Direktórium, 121.

¹³⁷ lásd 945. kán. 2. §.

¹³⁸ lásd 388. kán. 1. §.

¹³⁹ lásd 534. kán. 1. §.

¹⁴⁰ lásd 945. kán. 1. §.

¹⁴¹ lásd 948. kán.

¹⁴² lásd 949. kán.

stips szót alkalmazza ezekre az adományokra, mivel ez az utóbbi kifejezés mentes a bérre, fizetésre emlékeztető jelentésáryalattól, s inkább az adomány, hozzájárulás jellegét hangsúlyozza. A misepénz nem a miseszándék felajánlásának az ellenértéke, hanem hozzájárulás az egyház szolgáltatóinak és műveinek fenntartásához. A Kléruskongregáció 1991. február 22-i *Mos iugiter* kezdetű határozatában¹⁴³ az egyes helyeken elterjedt ún. kollektív misékről elrendeli, hogy a misét több adakozó szándékára is fel lehet ajánlani ha: 1) a hívő tudatosan hozzájárul, hogy szándékait egy misébe kombinálják; 2) ennek a misének idejét és helyét nyilvánosan kihirdetik; 3) ilyen mise egy templomban hetenként legfeljebb kettő lehet; 4) a miséző magának csak az egyházmegyei díjszabás szerint egyetlen misepénzt tarthat meg, a többről pedig az ordinárius rendelkezik a 951. kán. 1. § szerint. Ez a negyedik pont egy kivétel azon szabály alól, miszerint a papnak el szabad fogadnia a meghatározottnál nagyobb önkéntesen adott miseadományt és a meghatározottnál kisebb adományt is a mise felajánlásáért.¹⁴⁴ Nyilvánvaló, hogy a törvényhozó biztosítani akarja, hogy a kollektív miseszándékot ne használhassák egyes papok gazdagságuk gyarapodására.

Több szentmise ugyanazon a napon

Az a pap, aki ugyanazon a napon több misét mutat be, mindegyiket felajánlhatja arra a szándékra, amiért miseadományt adtak, azzal a feltétellel azonban, hogy karácsony napját kivéve, csak egy miséért tartja meg a miseadományt, a többit az ordinárius által előírt célra fizeti be; meg van azonban engedve, hogy külső jogcímen valamilyen ellenszolgáltatást kapjon.¹⁴⁵ Az adományokat, amelyek a binálásból vagy trinálásból származnak, az ordinárius által meghatározott célra kell beküldeni. Az ordinárius a személyi ordináriusa az illető papnak. Szerzetesek esetében a legfőbb előljárónak kell beküldeni a többszöri misézésből származó adományokat. Azonban a plébánosok estében az ordinárius a helyi ordinárius, még akkor is, ha a plébános nem egyházmegyei pap.¹⁴⁶

¹⁴³ lásd AAS 83, 1991, 443–446.

¹⁴⁴ lásd 952. kán 2. §.

¹⁴⁵ lásd 951. kán. 1. §.

¹⁴⁶ lásd Pontifical Commission for the Authentic Interpretation of Canon Law, interpretation, Apr. 23, 1987, AAS 79 (1987) 1132.

Akinek vasárnapokon és ünnepnapokon *Missa pro populo*-t kell végeznie, a második szentmiséért kapott adományt megtarthata. A külső jogcímen kapott szolgáltatás lehet pl. útiköltség, kisegítési díj, vagy az énekléssel, illetve a rendkívüli időponttal kapcsolatos juttatás. Az a pap, aki ugyanazon a napon második miséjét koncelebrálja, ezért semmilyen címen nem fogadhat el miseadományt.¹⁴⁷ Az a pap, aki koncelebrál, nem fogadhat el adományt azért a szentmiséért, hacsak nem ez az első szentmise, melyet azon a napon bemutat.

A miseadomány mértéke

A tartományi zsinatra vagy a tartomány püspökeinek gyűlésére tartozik, hogy az egész tartomány számára határozatilag megszabja a mise bemutatásáért és felajánlásáért adandó miseadomány mértékét, és a papnak nem szabad nagyobb összeget kérnie, de el szabad fogadnia a mise felajánlásáért meghatározottnál önkéntesen adott nagyobb miseadományt és a meghatározottnál kisebb adományt. Ahol ilyen határozat nincs, az egyházmegyében érvényes szokást kell megtartani. Az összes szerzetes intézmények tagjainak is alkalmazkodniuk kell az 1. és 2. §-ban említett határozathoz vagy helyi szokáshoz.¹⁴⁸ Ha misék felajánlására egy bizonyos összeget adományoznak a bemutatandó misék számának megjelölése nélkül, akkor a misék számát az adományozó tartózkodási helyén megállapított miseadomány alapján kell számítani, hacsak törvényesen nem kell vélelmezni, hogy más volt az adományozó szándéka.¹⁴⁹ Ha a miseadomány örökségből, vagy alapítványból származik, és az összeg kisebb, mint a jelenlegi megszabott, az egyházmegyés püspök, és szerzetesek esetében a pápai jogú klerikusi szerzetes intézmény legfőbb elöljárója leszállíthatja a misekötelezettségeket.¹⁵⁰ Ez a kánon csak az alapítványi misékre vonatkozik, nem az esetenként vállalt kézi (manuális) misékre, melyek terhet csak a pápa szállíthatja le.¹⁵¹ A misékkal kapcsolatos kötelezettségek leszállításának két fajtája van: a misék számának a csökken-

¹⁴⁷ lásd 951. kán. 2. §.

¹⁴⁸ lásd 952. kán.

¹⁴⁹ lásd 950. kán.

¹⁵⁰ lásd 1308. kán.

¹⁵¹ lásd *Comm* 12, 1980, 434.

tése,¹⁵² illetve a misékhez kapcsolódó egyéb feltételek (hely, idő, mód) módosítása.¹⁵³

Miseadományok száma

Senkinek sem szabad annyi személyesen felajánlandó misére miseadományt elfogadnia, amennyit egy éven belül nem tud teljesíteni.¹⁵⁴ Ha valamely templomban vagy kápolnában több mise bemutatását kérik, mint amennyit ott be lehet mutatni, szabad máshol bemutatni őket, hacsak az adományozók kifejezetten ki nem nyilvánították ezzel ellenkező szándékukat.¹⁵⁵ Aki a felajánlandó misék bemutatását másokra kívánja bízni, mielőbb bizon meg ezzel olyan papokat, akiket ő maga elfogadhatónak tart, feltéve hogy biztos abban, hogy teljesen kifogástalanok; át kell adnia a teljes kapott miseadományt, hacsak nem biztos, hogy az egyházmegyében járó összegen felüli részt személyére való tekintettel adták; köteles gondoskodni a misék elvégzéséről is mindaddig, amíg nem kapta meg a kötelezettség vállalásáról és a miseadomány átvételéről az igazolást. Az az idő, melyen belül a miséket el kell végezni, attól a naptól kezdődik, amelyen a pap bemutatásukat elvállalta, hacsak az ellenkezője nem bizonyos.¹⁵⁶ Mindazok, akik kegyes célú adományokat kezelnek, vagy bármi módon kötelesek misék végzéséről gondoskodni, akár klerikusok, akár világiak, adják át ordináriusuknak az általa meghatározandó módon azokat a misekötelezettségeket, melyeknek egy éven belül nem tettek eleget.¹⁵⁷

Nyilvántartás és ellenőrzés

Akik misék elvégzését másokra bizzák, haladéktalanul jegyezzék be a könyvbe mind azokat a miséket, amelyeket kaptak, mind azokat, amelyeket másoknak adtak át, s tüntessék fel a misék miseadományát is.¹⁵⁸ Minden papnak pontosan fel kell jegyeznie azokat a miséket, amelyek bemutatását elvállalta, és amelyeket elvégzett.¹⁵⁹ A plébánosnak, valamint a templomok és más olyan vallásos helyek igazgatójának, ahol miseadományokat szoktak kapni, legyen külön könyve,

¹⁵² vö. 1308. kán.

¹⁵³ lásd 1309. kán.

¹⁵⁴ lásd 953. kán.

¹⁵⁵ lásd 954. kán.

¹⁵⁶ lásd 955. kán. 1, 2. §§.

¹⁵⁷ lásd 956. kán.

¹⁵⁸ lásd 955. kán. 3. §.

¹⁵⁹ lásd 955. kán. 4. §.

amelybe gondosan jegyezze fel az elvégzendő misék számát, szándékát, a kapott miseadományt, valamint a mise elvégzését.¹⁶⁰ A misekötelezettségek teljesítésére felügyelni a világi klérus templomaiban a helyi ordinárius kötelessége és joga, a szerzetes intézmények vagy az apostoli élet társaságai templomaiban pedig a saját előjáróiké.¹⁶¹ Az ordinárius köteles ezeket a könyveket évente személyesen vagy más által átvizsgálni.¹⁶² A miseadományoktól teljesen távol kell tartani mindenfajta alkudozásnak vagy kereskedésnek még a látszatát is.¹⁶³ Aki a miseadományból törvénytelenül hasznot húz, cenzúrával vagy más megfelelő büntetéssel büntetendő.¹⁶⁴

VIII. Az Eucharisztia őrzése és tisztelete

Az őrzés célja

A szent színeket főleg azért őrizzük, hogy a hívek, nevezetesen a betegek és idősek Krisztussal és áldozatával egyesülhessenek. Azt is lehetővé teszi az őrzés, hogy ezt a nagy szentséget imádjuk. Elő kell mozdítani az Egyháztól kezdeményezett vagy jóváhagyott, nem csupán egyéni, hanem nyilvános és közösségi imádás kultuszformáit. Minden templom jellegének és a törvényes helyi szokásoknak megfelelően a legszentebb Szentséget tabernákulumban őrizték a templom kiváló, feltűnő, díszes, biztonságos helyén; a tabernákulum előtti térség tágas és csendes legyen, ülőhellyel és térdeplővel bőségesen ellátva. Tilos az Oltáriszentséget olyan helyen őrizni, amely a megyés püspök biztos tekintélyének nincs alávetve; ha pedig fennáll a megszenteltetés veszélye, a megyés püspök az őrzésre adott engedélyt azonnal vonja vissza. Senki se vigye az Eucharisziát otthonába vagy más, a jogi normával ellentétes helyre; azt nem szabad szem elől téveszteni, hogy a szent színek szentségtörő céllal történő visszatartásának vagy azok elhajításának súlyos vétke alól csak a Hittani Kongregáció oldozhat fel. A pap vagy más szolgál, amikor az Oltáriszentséget beteghez viszi, egyenes úton és minden profán elfoglaltság mellőzésével menjen.¹⁶⁵

¹⁶⁰ lásd 958. kán. 1. §.

¹⁶¹ lásd 957. kán.

¹⁶² lásd 958. kán. 2. §.

¹⁶³ lásd 947. kán.

¹⁶⁴ lásd 1385. kán.

¹⁶⁵ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 129–133.

Az Euchariszta szentmisén kívüli őrzésének első és eredeti célja a szent Útravaló kiszolgáltatása; másodlagos céljai: az áldoztatás és a mi Urunk Jézus Krisztus imádása, aki jelen van a szentségben. A szent színeknek a betegek számára történő őrzése magával hozza ugyanis azt a dicséretes szokást, hogy imádjuk ezt a templomokban elhelyezett égi eledelt. Ez imádó tisztelet tehát szilárd és biztos alapon nyugszik. Főképpen azért, hogy hitünk Krisztus Urunk valóságos jelenlétében természetszerűleg magával hozza ennek a hitnek a külső és nyilvános megnyilvánulását.¹⁶⁶

Az őrzés helye

A legszentebb Eucharisziát őrizni kell: a székesegyházban vagy a vele azonos megítélés alá eső templomban, minden plébániatemplomban, valamint a szerzetes intézmények vagy az apostoli élet társasági házához tartozó templomban vagy kápolnában.¹⁶⁷ Szerzetes intézmény házában vagy más vallásos házban a legszentebb Eucharisziát csakis a házhoz tartozó templomban vagy legfőbb kápolnában őrizzék; de megfelelő okból az ordinárius megengedheti, hogy ugyanannak a háznak más kápolnájában is őrizzék.¹⁶⁸

A legszentebb Eucharisziát őrizni lehet: a püspök házikápolnájában és a helyi ordinárius engedélyével más templomokban, kápolnában és házikápolnában.¹⁶⁹ Azokon a szent helyeken, ahol a legszentebb Eucharisziát őrzik, mindig lennie kell valakinek, aki gondot visel rá, és amennyiben lehetséges, a pap legalább havonta kétszer mutassa be ott a szentmisét.¹⁷⁰ Senkinek sem szabad a legszentebb Eucharisziát magánál tartania vagy útra magával vinnie, kivéve, ha sürgős lelki-pásztori szükség áll fenn; ilyenkor ezt a megyéspüspök előírásainak megtartásával megteheti.¹⁷¹ Hacsak súlyos indok nem gátolja, az a templom, melyben a legszentebb Eucharisziát őrzik, legalább naponta néhány órán keresztül álljon nyitva a hívők számára, hogy imád-kozhassanak a legszentebb Oltáriszentség előtt.¹⁷²

¹⁶⁶ lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 5. 225.

¹⁶⁷ lásd 934. kán. 1. §, 1.

¹⁶⁸ lásd 936. kán.

¹⁶⁹ lásd 934. kán. 1. §, 2.

¹⁷⁰ lásd 934. kán. 2. §.

¹⁷¹ lásd 935. kán.

¹⁷² lásd 937. kán.

Tabernákulum

A legszentebb Eucharisziát tartósan csakis a templom vagy kápolna egyetlen tabernákulumában őrizték.¹⁷³ Nagyon ajánlatos, hogy az Oltáriszentséget külön kápolnában őrizték, mely alkalmas a szentség-imádásra és a magánáhitatra. Ha ez az elhelyezés nem valósítható meg, akkor az egyes templomok szerkezete és a jóváhagyott szokás szerint az Oltáriszentséget vagy egy oltáron kell elhelyezni (de ez ne a miséző oltár legyen), vagy nem oltáron, de a templomnak igen előkelő és szépen díszített helyén.¹⁷⁴

Örökmécses

Az előtt a tabernákulum előtt, amelyben a legszentebb Eucharisziát őrzik, állandóan világítson egy külön lámpa, Krisztus jelenlétének jelzésére és tiszteletére.¹⁷⁵ A régi szokás szerint olajlámpa vagy viaszból készült gyertya égjen a tabernákulum előtt.¹⁷⁶ Jó, hogyha olajlámpát, vagy viaszból készült gyertyát használnak, de elégséges ok esetén más világító eszközöket igénybe vehetnek.

Az átváltoztatott ostyák cserélése

Az átváltoztatott ostyákat cibóriumban vagy edénykében őrizték, a hívek szükségleteinek megfelelő mennyiségben, és a régiek szabályos elfogyasztása után gyakran újítsák meg őket.¹⁷⁷ A konsekrált ostyákat olyan amennyiségben, hogy a betegek és más hívek szentmisén kívüli áldoztatásához elegendők legyenek, újítsuk föl, és áldoztató edényben őrizzük.¹⁷⁸ Nagyon kívánatos, hogy a hívek ugyanabban a szentmisében konsekrált ostyával áldozzanak.¹⁷⁹

Szentségkitétel

Azokban a templomokban vagy kápolnáknakban, amelyekben őrizhetik a legszentebb Eucharisziát, lehet szentségkitételt is végezni, akár cibóriummal, akár monstranciával, a liturgikus könyvekben előírt szabályok megtartásával. Szentmise alatt a templomnak vagy kápolnának ugyanabban a termében ne legyen szentségkitétel.¹⁸⁰

¹⁷³ lásd 938. kán. 1. §.

¹⁷⁴ lásd RMÁR, 276; ld. Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 9.

¹⁷⁵ lásd 940. kán.

¹⁷⁶ lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 11.

¹⁷⁷ lásd 939. kán.

¹⁷⁸ lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 7. 226.

¹⁷⁹ lásd RMÁR, 56 h.

¹⁸⁰ lásd 941. kán.

Ajánlatos, hogy ugyanezekben a templomokban vagy kápolnáknban legyen évente megfelelő ideig tartó, még ha nem is megszakítás nélküli, ünnepélyes szentségkitétel, hogy a helyi közösség az Eucharisztia misztériumát nagy áhítattal átélmedkedje és imádjja; ilyen szentségkitételt azonban a kiadott szabályok megtartásával csak akkor tartsanak, ha kellő számú hívő részvétele várható.¹⁸¹ Valamely súlyos és általános szükség alkalmával a helyi főpásztor elrendelheti, hogy imádásra kihelyezett Oltáriszentség előtt huzamosabb időre legyenek könyörgések azokban a templomokban, amelyeket a hívek gyakrabban látogatnak.¹⁸² A legméltóságosabb Oltáriszentség *rövid időre történő kitételének* a szabálya, hogy a szentségi áldás előtt elegendő időt kell biztosítani Isten igéjének felolvasására, énekekre, hangos és csendben végzett imádságra is.¹⁸³

A legméltóságosabb Oltáriszentség kitételének rendes végzője a pap vagy a szerpap, aki a szentségimádás végén, mielőtt az Oltáriszentséget visszateszi, megáldja a népet az Oltáriszentséggel. Ha azonban pap vagy szerpap nincs jelen, vagy törvényesen akadályoztatva vannak, a legméltóságosabb Oltáriszentséget a hívek imáadására nyilvánosan kihelyezhetik és a végén eltehetik: 1) az akolitus és a szentáldozás rendkívüli kiszolgáltatója; 2) az Oltáriszentség imáadására rendelt férfi vagy női szerzetes közösség vagy világi jellegű vallásos társulat valamely tagja, akit ezzel a helyi főpásztor megbízott. Ezek valamennyien elvégezhetik a szentségkitételt úgy, hogy a szentségházat kinyitják, vagy ha úgy alkalmas, az áldoztató kelyhet az oltárra helyezik, vagy a szentostyát a szentségmutatóba helyezik. A szentségimádás végén az Oltáriszentséget a szentségházba visszateszik. Nekik azonban nem szabad az Oltáriszentséggel áldást adniuk.¹⁸⁴

A szentségkitétel és a szentségi áldás rendes végzője a pap vagy a diakónus. Kivételes körülmények között a szentségkitételt és betételt végezheti az akolitus, a szentáldozás rendkívüli kiszolgáltatója vagy a helyi ordináriustól kijelölt más személy is, de áldás nélkül és a megyéspüspök előírásainak megtartásával.¹⁸⁵

¹⁸¹ lásd 942. kán.

¹⁸² lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 87.

¹⁸³ Ld. Uo. 89, 267.

¹⁸⁴ Ld. Uo. 91, 267.

¹⁸⁵ lásd 943. kán.

IX. A legszentebb Eucharisztia misén kívüli kultuszának bizonyos formái

Ez a kultusz igen nagy értéket jelent az Egyház életében, ezért erősen szorgalmazni kell, hogy a lelkipásztorok saját életük tanúságával (szentségimádással) mozdítsák azt elő. Szentséglátogatás napközben, szemlélő imádkozás, lelki áldozás Krisztushoz kapcsol. Ha súlyos ok nem szól ellene, az Oltáriszentséget őrző templom naponta legalább pár órára legyen nyitva. A megyés főpásztor szorgalmazza a nép rövid vagy hosszabb vagy szinte folytonos szentségimádását; ez számos helyen szépen virágzik, másutt viszont szinte teljesen elhanyagolják. Nem kell kizárni a rózsafüzér imádkozását (a maga egyszerűségében és magasztosságában) a kitett szentség előtt; ilyenkor Krisztus élete és az Atya üdvözítése misztériumainak szemlélését különösen kiemelik a Szentírásból vett olvasmányok. A kitett szentség még rövid időre se maradjon őrizet nélkül; egymást váltó kis csoportok mindig legyenek jelen. Ahol a megyés püspöknek szolgálattevők állnak rendelkezésére, a híveknek joguk van arra, hogy az Oltáriszentséget gyakran látogathassák, és évenként olykor szentségimádáson vehessenek részt. Nagyon ajánlatos, hogy legalább nagyobb városokban a megyés püspök örökimádásra templomot jelöljön ki, ahol gyakran, lehetőleg naponta van mise, amelynek tartamára a szentségkitételt megszakítják. Illő, hogy a kitételt közvetlenül megelőző misében konszekrálják a kitételre szánt ostyát. A megyéspüspök ismerje el és mozdítsa elő a szinte állandó szentségimádást célul kitűző testvérületek alakulását. Valahányszor ilyen testvérületnek nemzetközi jellege van, felállításuk vagy statútumaik jóváhagyása az Istentiszteleti és Szentségfegyelmi Kongregációra tartozik.¹⁸⁶

Az öregek és betegek áldoztatása

Nagyon ajánlott, hogy a hívők az Eucharisztia ünneplésében járuljanak a szentáldozáshoz. Ha azonban megfelelő okból kérik, szolgáltassák ki nekik misén kívül is, a liturgikus szertartások megtartásával.¹⁸⁷ Neveljük a híveket arra, hogy magában a szentmisében áldozzanak. A papok azonban a szentmisén kívül se vonakodjanak megáldoztatni a híveket, akik kérik. Sőt úgy illik, hogy kézséggel nyújtsuk az Eucharisziát azoknak is, akik akadályozva vannak abban, hogy közösségi szentmisén vegyenek részt. Így ne csak azt éljék át, hogy az Úr áldozatával egyesülnek, hanem azt is, hogy a közösséggel

¹⁸⁶ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 134–141.

¹⁸⁷ lásd 918. kán.

egységben testvéri szeretet támogatja őket. A lelkipásztorok gondoskodjanak arról, hogy a betegeknek és öregeknek gyakran, sőt ha lehetséges, akkor minden nap is, különösen húsvéti időben, módjukban legyen az Eucharisziát magukhoz venni, még akkor is, ha a betegségük nem súlyos, és halálveszély sem fenyeget. Akik pedig a kenyér színe alatt nem tudnának áldozni, csupán a bor színe alatt is részesülhetnek a szentáldozásban.¹⁸⁸

A szent útravaló

A bármilyen okból fakadó halálveszélyben forgó krisztushívők szent útravalóként kapják meg a szentáldozást. Még ha aznap szentáldozáshoz járultak is, nagyon tanácsos, hogy akik életveszélybe kerültek, ismét áldozzanak. Amíg a halálveszély tart, ajánlatos, hogy több alkalommal – különböző napokon – megáldoztassák őket. A szent útravaló kiszolgáltatását a betegek számára ne halogassák túl sokáig; gondozóik éberrel ügyeljenek, hogy a szent útravalót a betegek teljesen beszámítható állapotban vegyék magukhoz.¹⁸⁹

Mindazok a keresztyének, akiket a jog alkalmasnak ítél arra, hogy szentáldozáshoz járulhatnak, kötelesek magukhoz venni a viaticumot halálveszély esetén. A halálveszélyben forgó gyermekeknek azonban a legszentebb Eucharisziát ki lehet szolgáltatni, ha Krisztus testét a közönséges ételtől meg tudják különböztetni, és az Oltáriszentséget tisztelettel tudják magukhoz venni.¹⁹⁰ Amikor csak lehetséges a Viaticumot a szentmise keretében szolgáltatassák ki, és ilyenkor a hívek két szín alatt áldozhatnak. Ha nem mutatnak be szentmisét a haldokló jelenlétében, akkor a szent vért egy megfelelő edényben őrizték a tabernákulumban, majd vigyék el a haldokló személyt megáldoztatni. Mindazok, akik a szertartáson részt vesznek két szín alatt járulhatnak szentáldozáshoz.¹⁹¹

A viaticum kiszolgáltatója a plébános. Kötelessége a szent útravalónak és a betegek kenetének kiszolgáltatása, az 1003. kán. 2. és 3. §-ának tiszteletben tartásával, valamint az apostoli áldás megadása. A legszentebb Eucharisziát szent útravalóként a betegeknek elvinni kötelessége és joga a plébánosnak, a káplánoknak, a lelkészeknek,

¹⁸⁸ lásd Szentáldozás és az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül, 14.

¹⁸⁹ lásd 921, 922. kán.

¹⁹⁰ lásd 913. kán. 2. §.

¹⁹¹ lásd Rite of Anointing, RA, 26, 95, 96; Rite Reception of Baptized Christians into Full Communion with the Catholic Church, PCS, 26, 181.

valamint a klerikusi szerzetes intézményekben és az apostoli élet klerikusi társaságaiban a közösség előljárójának mindazok számára, akik a házban tartózkodnak.¹⁹² Szükség esetén a plébános, a lelkész vagy az előljáró legalább vélelmezett engedélye alapján tegye meg ezt bármely pap vagy a szentáldozás más kiszolgáltatója, de utólag értesíteni kell róla az említett plébánost, lelkészt vagy előljárót.¹⁹³

Pap nélkül végzett sajátos ünneplések

Az Egyház az Úr napján hűségesen összejön az Úr feltámadásának és az egész húsvéti misztériumnak misével történő megünneplésére; egyetlen keresztény közösség sem épül fel, ha nem gyökerezik bele az Eucharisziába. A keresztény népnek tehát jogában áll, hogy vasárnap és parancsolt ünnepeken, sőt lehetőleg naponta legyen a javára Eucharisztia. Ahol a plébániatemplomban vagy más keresztény közösségben nehéz vasárnapi misét tartani, a megyés püspök papságával együtt vegyen fontolóra alkalmas megoldásokat; a fontosabbak: erre a szolgálatra hívjanak más papokat, vagy a hívek menjenek el közeli más helyre. Valamennyi papra a papság és az Eucharisztia a többiek javára bízott rá; ne feledjék hát azt a kötelességüket, hogy minden hívőnek alkalmat adjanak arra, hogy a vasárnapi misén való részvétel parancsának eleget tegyenek. A maguk részéről a világi híveknek joguk van arra, hogy egyetlen pap (kivéve a valódi lehetetlenség esetét) se utasítsa el a misézést vagy a róla való gondoskodást, ha a hívek másként nem tudnak eleget tenni a misén való részvétel parancsának. A keresztény népnek, ha súlyos ok miatt lehetetlenné válik az Eucharisztia ünneplésén való részvétel, joga van ahhoz, hogy a megyés püspök lehetőségeihez képest gondoskodjék arról, hogy az ő tekintélyével és az Egyház jogszabályainak megfelelően valamilyen ünneplést tartsanak. Ezeket az ünnepléseket mindig rendkívülieknek kell tartani. Akiknek rész jut ezekben az ünneplésekben, gondjuk legyen arra, hogy eleven maradjon az Eucharisztia utáni igazi éhség; hogy tehát soha ne mulasszanak el misét tartani, amikor erre mód adódik. Kerülni kell az ilyen összejövetel és az Eucharisztikus ünneplés mindenfajta összetévesztését. A megyés püspök okosan döntse el, hogy ilyen összejöveteleken legyen-e áldoztatás. Átfogóbb rendezés érdekében a püspöki konferencia hozzon határozatot.

¹⁹² lásd 911. kán. 1. §.

¹⁹³ lásd 911. kán. 2. §.

Előnyben kell részesíteni, hogy pap és diakónus híján a szertartás részeit több hívő között osszák meg, mintsem hogy egyetlen hívő vezesse az egész ünneplést. Jobb azt nem mondani, hogy valamelyik világi hívő „elnököl” az ünneplésen. A megyés püspök ne engedje meg könnyen, hogy ilyen ünneplések, főleg áldozással, hétköznapokon legyenek, főleg olyan helyeken, ahol előző vagy következő vasárnapon misét tudnak tartani. A papok lehetőleg mindennap misézzenek a népnek valamelyik rájuk bízott templomban. Senki sem gondolhatja, hogy a vasárnapi szentmisét helyettesítheti ökumenikus igeliturgia vagy egyházi közösségekhez tartozó keresztényekkel közös imatálalkozó. Ha a megyés püspök sürgető szükségben esetenként megengedi katolikusok részvételét ilyen ökumenikus istentiszteleten, a lelkipásztorok vigyázzanak arra, hogy a katolikus hívek között nehogy zavar keletkezzék arra nézve, hogy ilyen esetekben is a nap más órájában részt kell venni a parancsolt misén.¹⁹⁴

„Maradj velünk, Urunk, Jézus, mert esteledik.

Te, aki az Atya dicsőségének örömteli világossága vagy,

Aki nem ismered sem a sötétséget, sem a naplementét,

Továbbra is légy isteni Útitársunk,

Aki elkíséri a keresztény népet

A világ és a történelem útjain,

Korunk árnyai és nyugtalanságai közepette,

Útravaló a zarándokúthoz,

Az egész emberiség számára a halhatatlan élet élő reménysége,

Te, aki élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Ámen.¹⁹⁵

¹⁹⁴ lásd *Redemptionis Sacramentum*, 162–167.

¹⁹⁵ II. János Pál pápa imája az Eucharisztikus Év megnyitásakor, 2004. október 17.